

ప్రకాశకులు:

ఈశ్వరబుక్ డిపో,

రామచంద్రీ.

చలాకీపిల్ల

గ్రంథకర్త:

కల్లూరి సూర్యనారాయణశర్మగారు.

16 నెం. టెలిఫోను.

గ్రంథకర్త:— శ్రీ. వి. రాధాకృష్ణన్ గారు.

నవలలను జడుపువారందరును తొలత చరిత్రలను జడుపు న
గము నడుచినది. సాంఘికనవలలపైకి నాగరికుల దృష్టులుమా
ములును. సనసాహస్యము డిటెక్టివునవలలనే యెక్కుడు
ప్రస్తుతి. అందులో భయోకరములైన ఘట్టాలులే విసుగుదల.
టెలిఫోనులో కేవలరా వనే దొంగ పెద్ద పెద్ద నేరాలుచేసి
పోది, మానుచేర్చుతో కంపెనీలు స్థాపించి, గవర్నమెంట్ టుదో
పెన్నును తీసుకొన్నవానికి అమీందార్లవగ్గతి దివాన్లీ మొద
లభించినట్లుగా కారాస్థిహ శిక్ష ననుభవించినచ్చినదొంగలక
గునుట్టి తము హెచ్చుగానిచ్చి పెద్దకంపెనీ స్థాపించి లక్షల
పాతిస్తున్నాడు. ప్రసాదరా వనే పత్తేదా రాతనిని బట్ట య
చరిత్రార్థమగును. రంగయ్య యను నిరపరాధి శిక్షింపబడ్డా
కథను కాకినాడ ముఖ్యస్థానము. వర్ణనలు, ప్రకరణముల ప్రక
అచ్చతముగా నుడును. కేవలరావు యేవిధంగా కట్టుపడ్డాడో
కోవాలంటే అక్షరము తప్పుకుండా పుస్తకం చదవాలిసిందే.

వెల 1—

కావలసినచో:—

కర్తా అచ్చయ్య అందు

ఈ శ్వేత ర బుక్ డిపో,

రాజమండ్రి

ప్రభుత్వము ద్వారా.

Է
Գ
Կ
Ը
Յ

సర్వ హక్కులు
ప్రకాశకం లి.

ప్రకాశకులు:
కర్తా అచ్చయ్య అండ్ సన్సు,
ఈశ్వర బుక్ డిపో,
రాజమండ్రి.

శ్రీ ప్రభాసీ ప్రెస్,
రాజమండ్రి.

విషయ సూచిక.

పుట.

1. మొదటి పాఠము—మల్లిక.	5
2. మూడవ పాఠము— గుంపునాయకుడు.	13
3. మూడవ పాఠము—లేఖ.	22
4. నాల్గవ పాఠము—నా కేట నీగోల?	31
5. ఐదవ పాఠము—మార్కెట్ కము.	39
6. ఆరవ పాఠము—పరిశ్రమ.	44
7. ఏడవ పాఠము—అనుభవము.	52
8. ఎనిమిదవ పాఠము—మల్లిక యోమయ్యను?	58
9. తొమ్మిదవ పాఠము—చిత్తేశ్వరుడు.	64
10. పదవ పాఠము—మల్లికయ్య? కాదు—మఱి?	68
ఉపసంహరము—మల్లిక శత్రువులము.	78

చ లా కీ పి త్త

మొదటి ప్రకరణము.

—:0:—

వసంతోదయము సగృహసహృదయానందకరముగ నొప్పుచుండెను. వృక్షము లన్నియు మలినాగబడము నిడచి విశుభ్రవసంబుల ధరించిన్న భేజగుళ్ళతో నొప్పుచు వసంత నాహ్లాదించుచున్నది. సంపూర్ణోత్సాహపూరితుడై యరుడెంచుచున్న వసంతిని మంగళ కరగీతములు పాడుచున్న యనుస్థులచే గుళ్ళను మెక్కి మనోహర బుగ కోకిలలు పాడవోడంగినవి. అట్టి మనోహరయుతముల ప్రసక్తి యందు పౌరు లనుభవించుచున్న యానంద మింతింతయున పొగడ ననాధ్యము.

అరుణోదయారంభమునకే ముగిపల్లెటూరు సందోకయువతి నిద్రను డి మేల్కొంచి కాలక్రస్థియులం నీర్వురొక విభగములు లోనికి వచ్చెను. ఆమె మౌనమున నున్నది. పదున్నావత్సరముల పాత్రము గలది. చివీలకు తలములు, నోకలు, తొమ్మిది ముగిలు, గూడగిని మోము, మామలొండగమును చూపుచుండెను.

ఆమె విభగముము చేరి మెవ్వరికోసం నోక్కించుచుండెను. అంతయుదయమునకేమోమె మెవ్వరికోసం నోక్కించుచుండెను? చాతరు లారా! ముందు మన మాయనతో నివసించుచున్న గృహస్థితులు దెలిసికొనవలసియున్నది. ఆమె నివసించుచున్న బొకపూరిల్లు.

అయిల్లు పోలవరమునకు మైలుదూరములోనున్నది. అదినిర్జనప్రదేశము. అచుట్టుప్రక్కల జననాచార మనుమతయు లేదు. అట్టిస్థితిలో నామె నిరీక్షించుచున్న పక్ష్యాదులలో!

అయివలె యకాశానింబుగ నేపనియు వేయునదికాదు. నిజముగ నామె గొనుకొను పూర్వవ్యవస్థమునకే నిరీక్షించుచుండెను. ఆమె ముఖమున నొక్కప్పుడు నీలభావము, నీలకృష్ణపు సంజోష పూరితమైన యుత్సాహమును బోడిచి చుచున్నది.

సరిగ నానాచారమునకే యొకయుచుగఁ దశ్యాహుఁడై యా మ్నామునకే నెచ్చుచుండెను. అయివలెని గాంచినంత నామెయుత్సాహము ద్విగుణియై యున్నది. నేత్రములు వికాసము గాంచెను. చంద్రోదయకాలమున వికాసముద్రమువలె నామెహృదయ ముప్పొగి పోయెను. అయివలె చుట్టూ నామెగఁ గోచరించినప్పటినుండియు దన యశ్వమును నొర్రాగరిముగ నుపయోగించుచుండెను. అయివలె యువకుల చూడఁగొకదానితో నొకని మేళవించి పోయినవి. అదృష్టవశముండి మహానిరీతి నెనున్నది. అపూర్వమును, సమోఘము, నిశ్చలము, నిర్మలమునై ప్రేమ యున్నది యభిర్భుద్ధి గాంచుచుండెను. ఆప్రేమ సవిత్ర మయినది. వారపురుషుల అనిశ్చల ప్రేమపాశబద్ధులై యొకరి నొక గట్టి తిలకించుచుండిరి. అయివలె నాయువకునిఘోటకము మాత్రము రాజుగి నారయ నెంచుచునే యుండెను.

అయివలె క్రమక్రమమున నాశుభీమును సమీపించి యా గుమ్మమునడి నాగెను. జోడికే యాయువకుఁ డామెను లేవనెత్తి గుఱ్ఱముపై కూర్చుండఁ బెట్టకొనెను. తనహయామును జోలజో నొకదెబ్బ కొట్టి నడిపించెను. అయివలె తనయజమానుని మనోదేశ మెఱిగినదాని వలెనే వెంటనే రయింబున శుభీమును విడిచినుమానొక మైలుదూర

మేగెను. అట నామువకుండు గుఱ్ఱముడిగి యాయువతినిచూడ క్రొదకు దింపెను.

వా రిరువురును నాసమీపమందలి యొక పలకరాతికడ కరిగి దానిపై గూగుండి, దివాకరుని కిరణము లోప్రేమమయ స్వరూపులపై బ్రవరించుచు వారిముఖములకు వింశలాశ్వామును చేకూర్చుచుండెను. ఆచుట్టునట్ల చెట్లు నేమ లేమియులేవు. అది యంతయు శిలామయ ప్రదేశము—ఒకచిన్నగుట్ట. నా రిరువురును నాగుట్టపై నొకపలక రాతిపై కూర్చుండి యిట్లు సభాషింపసాగిరి.

యువకుడు—మల్లికా! నీ వివీలకుంతలకాంతులు నాహృదయము ననాయాసముగ నాకరించివి సుమా!

మల్లి—మరోహరా! అవియభార్తమే యగునేని నే నెంతయు ధన్యురాలను.

యువ—నీ కాసందేహ మేల కలుగవలెను?

మల్లి—సందేహమా! నాహీనకులజనసము. నాయాయానందము నాటంకపక్షము నేమో యని భీతి గల్గుచున్నది.

యువ—వెళ్లిదానా! కులము!—కుల మెట్లు వచ్చినది? మానవుల ప్రవర్తనాభేదమువలననే కులము లేర్పడినవి. భగవంతునిదృష్టికి కులభేదము లేదుగదా!

మల్లి—కావచ్చును. కాని, నన్ను ప్రేమించినచోమిమ్మందరును దొమ్మరిపిల్ల మగడని హేళన చేయుదురుగదా! ఈవిషయము మీతలిదండ్రు లెరింగించినచో నాకతంబున మీరు గృహత్యాగులు కావలసి వచ్చునేమో!

యువ—గృహత్యాగమే కాదు—ప్రాణాపాయస్థితి కలిగినను—మల్లికా—నిను విడచుట కీశ్వరములగా వంగికరింపడని తెలిసికొనుము—పవిత్ర ప్రణయప్రవాహమును మఠములే—యకట్ట జాలినప్పుడు, కులము లాటంకము గలిగించునా? కల్ల.

మల్లి—అట్టి దృఢమనస్కత మీకుఁ గలిగినచో నేను నిజముగ
ధన్యురాండ్రో ధన్యులను, కాని,—

యువ—సంతోహ మేమియు వలదు. నిశ్చలమైన నావిశాలహృ
దయమున నీ కగ్రస్థాన మొసంగితిని. ఇయ్యది నామనోనిశ్చయము—
స్వాచంద్రులుపంచభూతముల నాశీ. చెప్పుచుంటిని. నిన్ను దక్క-యస్య
ప్రీతి నాకు మాతిగనే భావించును. నాసంపూర్ణప్రేమపై నీకు నింక
శాధకార మొసంగితిని.

మల్లిక మాటలూడ లేదు. శ్యామలరావు స్రతిజ్ఞ యామెను
లజ్జానాగరమున ము చివేసెను. అప్పటి కొకటి రెండుమాసాలు మాత్ర
మే తిలకించి. శ్యామలరావుతో సంతచసపుగ—చసపుడు—అధి
కారసూచకముగ సంభాషించినందుల కామె యవిరోధము నామెయే
నిందింపకొనెను. అవనితనస్కంద కూరుచుండి యావసముద్రాన్ని
తెయ్యె యన్న ముగ్ధుని గంభ శ్యామలరావు వూరకుండఁజాలక,
“మల్లికా! మాటలూడ లేదు? నాప్రేమను సరాకరింప నెంచితివా?”
యనెను ఆమాట కామె కాందోళనము గలిగించెను. కాని మానము
వహించుటచే శ్యామలరావు హృదయ నూందోళన మందుచున్నదని
యామె తెలిసికొనెను.

“మనోహరా! మానోభవగుణము—యనురాగసముద్రులు’
సద్వంశస బాణాలు అమోఘవంశపన్నులు—గుమీయనుగోపమునకు
బాతురాలు కనుచుండ, సమచలన లభించున్న బ్రహ్మాండమను నిర
సించివీరమృగమును చున్న కిశకిత్తలచేత కథలగుచు, నాజీవితమును నిరం
తరదుఃఖభాదన మొందుకొందునా? నిరరా మోక్షా లోష్ఠిలు రుం
దురా? నాయట్టి నీచరాచికి ముముక్షుఁగుభర్త లభించుట యానృప్తము
కాదా? చెయిచేతల నట్టి సౌఖ్యమును మానుకొందునా?”

“ధన్యుడను మల్లికా! ఇదిగో! నాయనురాగచిహ్నముగ నీవజ్ర పుటుంగరమును స్వీకరించి ధరింపుము. ఈయుంగర మెట్లు నీవేలికి హత్తుకొని యుండునో యట్లే నాహృదయముకూడ నీయంతే హత్తి కొని యుండునుమా!” అని పలుకుచు శ్యామలరావు తనవ్రేలినున్న యుంగరమును తీసి, మల్లికకరమును గ్రహించి చూస్తేలికి తొడిగెను. వెంటనే వా రిరువు నొకరినొకరు కౌగిలించుకొనిరి. ఆసంతోషసమయ మున వారియాసంద మినుమడించి గోయిలు శ్రావ్యముగ కూయసా గెను. ఆయదను నరసి పూవిలుకాడు తనపుష్పశ్రావ్యుల నాయురువు పై బ్రయోగించి విజయము డయ్యెను.

ఒండొరు యాలింగనాభాగ్యసుఖానందము సంభవించుచు వారె తకాలము గడపిరో యిరువురను గూడ నరుంగరు. ఉదయము పదిగంటలు దాటిపోయెను. శ్యామలరావు మల్లికచేయి పట్టుకొని “మల్లికా! ఇంటికి పోవుదమా?” అనెను. మల్లిక యంగీకారసూచక ముగ తల నూపెను. వా రిరువురను మగల ఘోటకమును సమీపించి దాని సధిరోహించిరి అచిరకాలములోనే నాయురువురును పటకుటీరము కడ కరుదెంచిరి. శ్యామలరావు మల్లిక నటించి యటఁ గడలి పృటిలో నదృశ్యుడయ్యెను.

శ్యామలరావు తనదృష్టపథమునుండి దాటిపోయినంత నామె యాగృహమునఁ బ్రవేశించెను. సావడిలో సడుగిడినంత యొకమను జుడు, మల్లికా! ఇంతయాయస్యమయిన దేమి? మీ పుట్టు వచ్చువేళ యైది. అతఁ డీసరకే వచ్చియున్నావో నేమయి యుండును?” అనెను.

మల్లిక యిచ్చుక భీతి నొందెను. “వెంకోజీ! మన్నింపుము. ఈ నా జాలస్యమే యైది.”

“నీ వాపురుషునితో సంభాషించుచున్నట్లు వీరమట్లు జేమాత్రా మెరింగినను బ్రమాదము సంభవించును. వాడు నాయజమానియే

యెసను వాసిక్కియలు నాకు హృదయకంటకములుగ నుండెను. కర్మ బద్ధుడనై నున్నట్లును చుండవలసి వచ్చెను.”

“తాతా! వెక్కడకు నుండునుగూడదా?”

“నామాస్కాంతు గాదు మృద్ధుని చేతులలో నున్నవి. వానిని విరసించి శేషపు జీవితమును విడిచిపెట్టి నీవిశాంతప్రపంచకంబున నామమాత్రముగ నుండ నయ్యెదను.”

“ఏమిచేతి?”

“వెళ్ళిపో! నానితీలికము కడునీచమైనది. వాఁడొక్కఁడని నీవ్రతంచూసిన లేదు. వాఁడొకఁడు సాహసకృత్యములు పచ్చిమాంసమును భోజించుకొన్నట్లునై చీయఁబారు నీవు శ్యామలరావుతో నిచ్చకిము లాడుటాతఁడనిగించో నన్ను కఠినతనాపై న శిక్షకు లోను గావించును. మన్నిం! నీజము చెప్పుచున్నాను. నియాస్వరూపుడగు శ్యామలరావు నిన్నులచేమనఁ జాత్రురా నై నందులకు నామది నెంత నూనఁచి నుచుంటివో— యూహస్యము వెల్లడియైన నావీరమల్లువలన నీకిది గలుగఁగోవు ఘోరముకట్టుకొని దానినిగొనినచో—నంతకు వేయిమడుగులు పుచ్చా ముదయించుచున్నది.”

నెంకోటిమలుకులు మల్లికకి హృదయసంతాప మొదలించెను. లలితదనుక నామె వీరమల్లు పన్నాగ్గుండని తెలియఁచెనుగాని, పన్నాగ్గుల హింసించువాడని తెలిసికొని జాలకిపోయెను. తనయం దాతఁడు చూపుచున్న యనురాగి నే యనులకఁ గారణము.

ఇప్పుడామకు మనయొకవిచార ముదయించెను. తాను— దుర్మార్గుఁడు, పరిహి సావరాయఁడు నగు నీరమల్లు కుమార్తెయని యెరింగినచో శ్యామలరావు తన్ను విరసించు నేమోయని యామె భీత్తి సాగెను. “అక్కటా! నీ నెంత దురదృష్టవంతురాలను? హీనకులజ నగుటయే నాసౌఖ్యమున కంతరియము గలిగించు ననుకొంటిని. కాని,

యిప్పుడు నాజనకుని దుర్మార్గముకంటే నాభవిష్యత్సఖ్యమున కాటంక మగుచున్నది. వైచాళి! నీ మెతన్వే చూత్ముండవు! నన్నీ నీచలంబున బుట్టించినాదులని నాకు నీచకులమునిపై యనురాగ ముదయింపఁ జేయక, యున్నతివంశసంజాతునిపై నేన భ్రాంతి గొలిపించుచుంటివి! భక్తాభీష్టప్రదాయకు డవుగదా! నీభక్తప్రేమకల్ప మే మయ్యెను? అయ్యో! దురంతచి తాసమన్వితంబగు యీశవములు భంచుటకంటె మరణి చుటమేలు.” అని వాపోవుచు మల్లిక విచారస్వాంత్యమై యొక గదిలో చేరి, యందున్న నులకమంచముపై బడి నేనుచుండెను.

ఇంతలో వీరమల్లు వచ్చి ‘మల్లికా’ యని పిలుచెను. ఆపిలుపు భీషణవజ్రఘాతమువలె నామెహృదయమున నాటిపోయెను. నిరంతరమును ప్రేమరసమును చాలుకాడుచుండు యీతనిపిలుపు నే జేలనో కాఠిన్యతః బూనినట్లు మల్లికకు దోచెను. ఆమె యట్లాలోచించుచుండ గనే వీరమల్లు యాగదిలో ప్రవేశించెను. దుఃఖార్తయై, బాష్పపూరిత లోచనమై పరుండియున్న మల్లికను గాంచి యాతడు నిశ్చేష్టుఁ డయ్యెను. ఆమెదరి కరిగి, “మల్లికా! ఏల యల్ల విలపి చుచుంటివి? నిన్నెవ్వరైన నేమేని ననిరా? కీమనను నొప్పించినవాఁ డెవఁడు? నీవే నా సర్వస్వ మని తలంచి నిన్ను నాప్రాణాధిక్యముకన్న నెక్కుడుగాఁ దలఁచుచుంటిని. నా పోషణగా నున్నంతికాలమును నీపై కన్నెత్తి చూడ నానిటలాక్షునికైనను దళము కాశీరదు. చెప్పుము. నిన్నవమానించి నీహృదయశాంతికి భంగము కలిగించిన యదురాత్ముఁ డెవ్వఁడు? వాని నిప్పుడే నానిశితకరచాలధారల కాహుతి యొసరించి నీహృదయమునకు శాంతి యొసఁగూర్చెదను.” అని గంభీరోపన్యాస మొనరించుచున్న వీరమల్లుఁగాంచి మల్లికయేమి చెప్పుటకును దోచక యెట్టకేలకు “ఏమియులేదు. నాకుఁ గడుపులో నేమో బాధగ నున్నది. ఇంచుక యల్లవున మొసఁగుము.”

వీరమల్లుఁ డామె చెప్పినది సత్యమని నమ్మి వెంటనే యాగది వీడెను. అతఁడు గది వీడుటతో నామెహృదయవేదసఁగూడ కొంతవఱ కామెను వీడెను.

మల్లీక కర్తవ్యమునుగూర్చి తర్కించుకొనసాగెను. తా నొక పరహింసాపరాయణుని కమాత్యైసని యెరింగించి శ్యామలరావు ప్రేమ సర్ధించుటయా? లేక నాతని కావిషయము నెఱుక పఱుపకుండుటయా? చాలనే సాలోచించెను. రెండవది యసాధ్యకార్యమనియు, నెన్నటికయిన నామె జన్మన్మతాంతము బయలుపడక మానదనియు, నందువలనఁ దాను మోసకత్తై యని యాతఁ డెరుఁగుననియుఁ దలంచెను. అందుచే నిప్పుడే యాతని కీవిషయ మెరింగించుట లెస్సయని నిశ్చయించు కొనెను. తననిష్కల్మషహృదయమునకు మెచ్చుకొని శ్యామలరావు తన్నుఁ జేబట్టిన సరియే. లేకున్న నాత్మహత్య యొనర్చుకొనవలయునని నిశ్చయించుకొనెను.

రెండవ ప్రకరణము.

—:0:—

చాతలారా! మన మొకటి శ్యామలరావుగృహమున కరిగి యాతని స్థితిగతు లరసి వత్తము.

శ్యామలరావు నివాసము పోలవరము. అతని తల్లిదండ్రులు జీవించిన యుండిరి శ్యామలరావుతండ్రి విశ్వనాథరావు తల్లి సుశీల. శ్యామలరావు శాస్త్రజ్ఞుడవలె కేకపుతుండు. ఇరువదియైదువత్సరముల వాడయ్యును నాతఁ డింతనుక న్నెడును తల్లిదండ్రులయొద్ద నిరసించి యెరుంగడు. అతనివిషయమువలన నిద్రయు, విద్యవలన నైశ్వర్యమును, నైశ్వర్యమువలన శౌండర్యమును పెన్నెకుం దేబడి యాతని నానగరవాసుల నిస్తులానురాగ గౌరవ లకుఁ జాతునిఁ గావించినవి.

శ్యామలరావు గౌరవార్థ శరీరుండు. అజనుబాసాఁడు. అతని కురు లుంగరములు చుట్టుకొని యాకాశాంతము వ్యాపించి యాతని ప్రశాంత వదనమునకు నూతనశోభ కలిగించుచుండెను. అతఁడు బి. యె. పరీక్షయందు ప్రథమ డయ్యెను. విద్య పూర్తియగువఱకు నాతఁడు వివాహ మాడరాదని తృప్తినిశ్చయం డగుటచేతను, యానందస్థిరమే యాతఁ యం బి. ఆంజ్. బి. యస్ పరీక్ష యైదవసంవత్సర మగుట చేతను నాతఁ డింకను పెండ్లి గావించుకొనలేదు. పెండ్లిమాట యటుండ తనతోడి విద్యార్థులలో నొకరినిరాతని ప్రేమభీక్ష స్వీకరించును యాతని నిర్మలపవిత్రనిశాలవ్యాదయమున నెవ్వఁకిని దా వొనంగలేదు. అందు లకుఁ గారణ మాతఁడే యెరుంగఁడు.

పరీక్షలు పూర్తియైన వెంటనే యాతఁడు మదర సునుండి జన్మ భూమియగు పోలవరము చేరుకొనెను. కమారునిరాక గాఢి తల్లిదండ్రు లానందించిరి. శ్యామలరావు గృహమునఁ గలిగినది మొద

లాతనిజనకుండు కార్యభార మంతయు నాతనిభుజములపై నుంచి యిం
చుకవిశ్రాంతి నైకొనుచుండెను. శ్యామలరావుకూడ ప్రతివిషయము
నను తృప్తిపలహా నైకొనుచుండెను.

శ్యామలరావు పోలవరము చేరిన యొకనెలకుఁ గొందరు గారడి
వాం డాగ్రామము చేరిరి. ఆగ్రామమున కెల్ల విశ్వనాథరావుగారే
ధనికుఁ డగుటచేతను, పలుకుబడి గలవాఁడగుటచేతను యాగారడి
వాండు విశ్వ నాథరావుగారి సౌధముముందటనే యాట ప్రారంభించిరి.
గ్రామమునందలి పెద్దపెద్దల దరును వచ్చి విశ్వనాథరావుగారిచే కేర్ప
ఱుబడిన యాననములపై వానియడుగుమీదనే కూర్చుండి యాగార
డివాండు పదర్శించుచున్న యపూర్వవిద్యాకౌశల్యమున కచ్చెరు
వందసాగిరి. శ్యామలరావుకూడ సచితవేషభారీయై యాపెద్దలను
ష్యుల మధ్య నాసీనుఁ డయ్యెను కాని, యాతనిదృష్టి యాటపై లేదు.
ఆగారడిగుంపుమధ్య విశేషకుంతలయు, సర్వాంగసుందరియు నగు నొక
యువతిని నుండెను. ఆమె తనముఖమునం దర్థభాగము వస్త్రాభ్యంతర
మున ముగుపఱచుకొనినను యావదనలావణ్యముమాత్రము సర్వ
జనాకర్షణీయముగ నొప్పుచుండెను. ఆమె లోకాతీతసౌందర్యము
శ్యామలరావు పవిత్రహృదయము నాకర్షించెను.

ఆగారడివాండు యీటను మిగించి కడఁట నాగుంపున కధి
కారి మధ్యకు వచ్చి విశ్వనాథరావుగారి, తదితరపెద్దమనుష్యులను
నవలొకించి, “ప్రభూ! మావిద్యాచాతుర్య మంతయుఁ జూపితిమి.
కాని గుఱ్ఱపుస్వారిమాత్రము మిగిలియున్నది. పడునాల్గువత్సరములు
బాలిక గుఱ్ఱముపై గానించు ప్రదర్శనము లాశ్చర్యకరములు. ప్రభు
వువారనుజ్ఞ యొసంగినచో మాపెదము,” అనెను.

విశ్వనాథరావు వారు చూపిన చిత్రములలోకే సంతృప్తి నందు
టచే నపాయకరమగు గుఱ్ఱపుస్వారి దిలకించుటయందు శృద్ధ వహింప

చ లా కీ పి ల్ల

లేదు. కాని యటఁ జేరినపెద్దమనుషుల కాస్త్రీసాహసకృత్యములం గాఁచి యానఁ దింపవలయునని యుత్సాహముతోఁ దరింప వా రందఁ జేకఁగ్రీవముగ నందుల కామోదించిరి. అమితసౌ దర్యఁ చేతనే యువ కులహృదయములఁ జూరఁగొనఁ జాలు నాఁ జేసఁజూపన నిలసితయగు ముగ్ధ యశ్వవిద్యాప్రవీణురాలని యెరుగుట నలన శ్యామలరావు హృదయము మఱింత యానందరసప్రపూర్ణ మయ్యెను “అహ! సౌందర్యమ! విద్య! జాగ్రత్తతభేదములఁ బరిగణింపవుగదా” యనిమాత్రము శ్యామలరావు తనహృదయగతంబున ననుకోనెను.

గుంపునాయకుఁడు వర్తులాకారముగ గుమిగూడి ప్రదర్శనంబుల దిలకించుచున్న జననమూహము నాబాలు కిరువైపుల నిలువఁబడునట్లు గావించెను. ఆరోడ్డునుండియై రెండుఘంటల వరకు నిర్జనైపుల సంకరలు, మలుపులు లేక నిదానముగ నుండెను. గుఱ్ఱపునావ్రి ప్రిదర్శించు నాబాలిక తనమేలిమియును తీసివేసి లేచి నిలువఁబడెను. రెండడుగులు నందునకు వచ్చి విశ్వనాథరావుగారి యరుగుమీద గూర్చుండిన వారి సందట నొక్కపరి తిలకించెను. ఆనమయముననే యామె శ్యామలరావు ప్రేమప్రపూర్ణదృష్టులఁ గనుగొనెను. ముగ్ధ యగుట నామె హృదయ మాతనిచే ననుహరింపఁబడినను ఆనమయమున నామె తెలిసికొనఁ జాలకపోయెను. ఆయువతి వా రుదకు వినయంబున శిరము వంచి నమస్కరించి నిలువఁబడెను. ఆమె ధరించిన రబ్బరుషరాయి, రబ్బరుబడిను, మొంగున్న బెల్టునుండి ప్రోండు చున్న నిడుదకకవాలము శ్యామలరాయాగులకు యూన్సి లక్ష్మీబాయి, వీరవద్దిని చూపుగు హైందవ వీరనాగీవతంసముల స్ఫురణ గల్గించి వి. ఆమె ప్రత్యవయవమును తీర్చి దిద్దినట్లున్నవి.

తృటికాలములో నొకపురుషుఁ యొకఘోటకమును దెచ్చి యాస్త్రీముఁడు నిలిపెను. ఆయశ్వ మాతనుణికంటె రెండురెట్లు చుత్తుగ

నుండెను. ఆగుఱ్ఱమును, దానిపై స్వారిచేయ సిద్ధపడుచున్న యాయువ
తినఁ గాంచి పామరులే గాదు—విద్యాధికులై విశ్వనాథరావుగారి
యరుగుపై నుపవిష్టులైయున్న పెద్దమనుజులుకూడ నాశ్చర్యచకితులైరి.
మహారాజాధిరాజులును, మేటిపీఠులును ఆరోహింపఁదగిన యాస్త్వం
క్షణలక్షితమైన గుఱ్ఱమును ఆబాలిక యెక్కి స్వారిచేయుట సంభవ
మని వారందఁ జనుకొనుచుండిరి. రెప్పవల్పుక వారందఁ రామెవఁక నే
తిలకించుచుండిరి.

అయివలె తనగురుండగు గుంపునాయకునకు నమస్కరించి
యొక్కయడుగున లంఘించి యాఘోటకముపై సెద్రుపించెను. ఆహా!
యశ్వరోహిణియై యాయుతి గంభీర ప్రశాంత మం నస్మితవదనము
నందలి యపూర్వమహత్వ మాప్రేక్షకు నెల్ల నిశ్చేష్టులఁ గావించెను.
ఆమె మెల్లగ నాగుఱ్ఱములపై వ్రాలి దానిచెవిలో నే మేమియో తెలి
పెను. తోడనే యీహయ మొకఁడ తల పంకిచి విశ్వనాథరావుగారి
గృహభిముఖముగ నులిచి ముందుకాళ్ళ రెండింటిని చాచి సమస్క
రించెను.

తరువాత నామె తనకేతినున్న సన్ననితొటిచే నాహయము
నొక్కదెబ్బ కొట్టెను. ఆహయము వెడలి నారంభించెను. ఆగుఱ్ఱముపై
నామె చూపినవిద్యలు లోకానీతియులు. ప్రక్షుకులు భయసంభ్రమాశ్చ
ర్యానందింబుల మునింగిడేలిరి.

ఆట నాపుచేసి యీగుంపునాయకుఁ డొకసెన్దమును గైకొని
యాప్రేక్షకుల నందించు యీచి. వెల వొడ గెను. అచ్చట నిలిచిన వాని
కేమయిన నీయవలసివచ్చునని వారందఁ గొక్కొక్కచే వెడలిపోసాగిరి.
నాయకుఁ డది గాంచి చేతనున్న వచ్చెరంబును క్రింద బారవైచి,
'అయ్యలారా! వెడలిపోకుండు. నేను మిమ్మెవ్వరిని పీడింపను. సంభోష
పూర్వకముగ మీరొసంగు లోవుకణమే నాకుఁ బదివేలు. ఈవిద్యల

నొకచోరాయందు ప్రక్కకును సర్కులును పరు పెట్టకొనినచో నేనీసరికి కొన్నింటలాజ్జించే యుందును. కాని నాకు ఘము ప్రధానము కాదు. మునదేశ మనాదినుడియు విద్యను కళాకును స్థానమై యొప్పుచున్నది. కాని యాకళలకుఁ దగి పోషకులు లేకపోవుటచే విద్యలు క్రిమక్రమంబున నశించినవి. మునదేశీయుల యశ్రద్ధ, విద్యలయందలి నిఃసంభావము నిజముగ దుఃఖభాజకము.” అని వచింపెను. ఆవలుసుల కాప్రేక్షకు లందరును లజ్జతులై యరెమియు దుఃఖ నొందును. బరువ బడిన బట్టపై నెవరికి తోచినది వారు విసరి వెడలిపోయిరి. పేక్షకు లందరును వెడలిపోయిన పిదప నాయకుఁ డానాముల నన్నిటిని ప్రోగు చేసికొని పచ్చములతో పోసికొని విశ్వనాథరావుగారి యరుగుపై కూర్చుండిన పెద్దమునుష్యుకడ కరుణించెను. వారందఱును నిల కొక రూపాయియు నొసంగిరి విశ్వనాథరావుగారి గొడ్డపై శ్యామరావు ఒదిరూపాయిల నొకతాంబూలమును బెట్టి డానానాథకున కొసంగెను. ఆ యకుఁ డాచందించి నీనసామానుల నన్నిటిని బట్టి మకొని వెడలి పోయెను.

పాఠకులారా! ఆనాఁడుకడ నీరమల్లుఁ డనియు నాగుట్టపూస్తాగి గావించిన యువతి మల్లికియనియు, మేము ప్రయాణిండుగకే మీరూ హింపగలరని మాయుద్దేశము. ఆ డానాయకమునకు లన్యోన్యత లోకనము గావించుకొని నప్పటిను నీ ము నొకరి నొకరు ప్రేమించుకొన నగిరి. వారిహృదయంబుల నాటుకొనిన ప్రేమబీజము స్థిరముగఁ గాటుకొని పెరిగి పెద్దదై పోయెను. మల్లిక యట్టియపూర్వస్థిభావన, యుత్తి మవంశన జాతునఁ జేరి బట్టగలుగు టనుభవమని కలనుటకేతము. హీనులజ — యంతటినిద్యారతియైనను, యంతసాంద్ర్యవతియైనను యామెను పెండ్లాడ నాలని స్నేహితులును 20 శతాబ్దమునుండి యంగిక రింపరని తఁచి శ్యామరావును వారిహృదయభావము లొకటి

నొక్కరైన వెల్లడించు కొనలేదు. కాని వారివారిమనంబులమాత్రం మనోన్యాయవ్యాకన కాక్షిచే పరితపించుచునే యుండిరి. అతీరుననే మరియొక నెలదినములు గడచిపోయి వి.

ఆగుంపుతో వీరిమిట్లు సగరజహిర్భాగమున చిన్నచిన్న జేరాలు వేసికొని కొన్నిదినంబులు డెను. ప్రతిదినంబును శ్యామలరా న గుడా రములక జని యాయువతి నొక్కపరి తిరికింపవలయునని తలంచుచుండేనే గాని యెన్నోసం గాంచి తిరిగి తలదండ్రులు. కెంగి తురేమో యనుభయంబున సాహసింప లేకపోయెను. ఆహా! శ్యామలరావు వినయసంపత్తి! పాతికవత్సరముల ప్రియమవాడై, యధికవిద్యాసంపన్నుడై యొప్పుచుండియు నాతడు తలదండ్రులు యజ్ఞబద్ధుడగుట యాశ్చర్యకరము గదా! సవేనయువకులు పదివత్సరములు నిండకండగనే తలదండ్రుల దృశ్యకరింతు. సర్వస్వతంత్రు గుదురు.

శ్యామలరావు మల్లికార్జునపదస్థస్థలాలనుండై తనయభిలాష తపహృదయముననే యడంచుకొని న ములపో సాగెను. ఎట్టకేల కొక దినంబున నానెడు సాహసించి తనయశ్వము సభిరోహించి పురమును వదలి గారిడివాడ ప్రాకారులన్నవైపు బోయెను. ఊరు విడచి మైలుదూర మేగుసరికి యాచని కొకపూరిటిల్లు మాత్రమే కానుపించెను. అచట కరిగి యాయువతివిషయ మెవ్వరి సదుగవలయును? ఎవరి నడిగి ననేమి ప్రమాదము వచ్చునో యని సంకోచింప దొడంగెను. అగృహప్రాంతమున గల యొకనటవృక్షచ్ఛాయను తనయశ్వము డిగ్గి, యావృక్షచ్ఛాయను గూఢచుండి యాలోచనానిమగ్నుడయ్యెను.

ఇంతలో నాగృహమునుండి యొకవ్యక్తి యరుదొచ్చెను. ఆవ్యక్తి వెంకోజీయని మేము వేరుగ వ్రాయ నక్కరలేదు. నిజముగ నానమయమున వెంకోజీ యరుదొచ్చుటకూడ శ్యామలరా వదృష్టమే యనితలంప నచ్చును. వెంకోజీ యనురాగసముద్రుడు. మీదుమిక్కిలి మల్లిక

భావి విలసమును సాఖ్యపరంపరల కలలాడింపడగు యన్ని మాలోచించువారిలో వెంకోజీ యగ్రగణ్యుడు.

వెంకోజీ మెల్లగ శ్యామలరావును సమీపించి “బాబూ! మీ పేరేమి?” యని ప్రశ్నించెను.

“ఓయీ! నా పేరు శ్యామలరా వందురు. మీగుంపునా రందరెచ్చట కేగిరి?”

“గుంపునాళ్ళందరును తాళ్ళపూడిలో నున్నారు. మానాయకుడగు వీరమల్లు యొక్కడే యీగృహమున నున్నాడు.”

“అతడిప్పు డింట నున్నాడా?”

“లేదు. కానిక్షమిప్పుడు. మీరువచ్చినవని యెరుంగవచ్చునా?”

శ్యామలరా విచుక సందేహింప సాగెను.

“శ్యామలరావుగారూ! సందేహింపవలదు. మీయద్దేశము నే నెరుంగుదును. మీ రెవ్వరికొక కిటకు వచ్చియుండనో యావ్యక్తి కోరికమీదనే నేను మీకడ కరుచెంచితిని. అనినకే ననుచేయుండు. మీ రావ్యక్తితో యధేచ్ఛగ సంభాషింపవచ్చును. కాని—ఒక్క విషయము జ్ఞప్తియందుంచుకొనుండు. మీరెప్పుడును వీరమల్లు యింట నుండుసమయమున మాత్రము రావలదు. మీయిరువురిసమాగమమును యాతని కాగ్రహము గలిగించును. భవదనురాగపాత్రురాలైన మా మల్లిక ధన్యగాలు.”

వెంకోజీవచనమాలు శ్యామలరావున కుత్సాహ ముదయింపఁ జేసినవి. అతడు వెంటనే లేచి, “ఓయీ! నీయుపకారమున కెంతయుఁ గృతజ్ఞుడను ఇదిగో. యీబహుమానము స్వీకరింపుము” అని పలుకుచు తఃజేబులోనుండి యైదురూప్యములనోటును తీసి యామిని కొనంగి యీగృహంబునకే బ్రవేశించెను.

శ్యామలరావు తనతలిదండ్రుల కెరింగింపకుండ నిలు వీడటయు, తండ్రియనుజ్ఞఁ బడయకుండ దృశ్యమును వెచ్చించుటయు నదియే మొదటిసారి.

కొంతసే పాతఁడు మల్లికార్జునో సంభాషించి యీవలకు వచ్చెను. అంతవఱకును వెంకోటి యాతనిగుఱ్ఱము డిక్కి నిలచియుండెను. శ్యామలరావు వచ్చినంతసే వెంకోటి యాతనికి వివరమును నమస్కరించును. శ్యామలరావు చిరుగవుతో, “వెంకోటి! నీయవకారమున కెంతయుఁ గృతజ్ఞుడను. నన్నుమాత్రము మరచిపోయితి. శేపువయముననే వచ్చెను.” అని పనికి గుఱ్ఱము నెక్కి యిలు చేరెను.

తాను గృహమును చేరసరికి తండ్రి యరగుఱ్ఱం గుచ్చిలో కూర్చుండెను. కుమారునిఁ గాంచి, “నా యనా! గుఱ్ఱముపై నెక్కడకు వెళ్ళితివి?”

గద్దదస్వరముతో నాతఁడు “మహాశయి చెడలితిని” అనెను. శ్యామలరా వస్మత మాడుట కదియే మొదటిసారి. అహ! ప్రణయ మెంతచెడ్డది? పాపపుణ్యవిచక్షణ వింప నీయదు. యుక్తాయుక్త పరిజ్ఞానము కరయ నీయదు. తలిదండ్రుల యాజ్ఞలఁ దృప్తియముగ జేయను. అందుచేతనే నృప్తియందు మహాత్తరశక్తి గలది ప్రేమయని పెద్దలు చెప్పుదురు. వానితో పాఠముగు విద్యార్థ మేదియు నొప్పించదు. మాంవుఁడు ప్రేమకొఱకు నమస్తే శ్వేతములను, సకలబంధువు ను గూడ నిడనాడుటకు నెఱచీదుఁడు. కడక ప్రాణమును నడఁపఁగ నెంచి యాత్మబలి గావించును. పురుషులే కాదు. స్త్రీలు కూడ మనోవాక్యాయక్మములఁ బ్రేమించిన పురుషుని నివాహ మాడుటకు పాఠశాల్యాగ నై నఁ గావించుకొని సిద్ధమగుట స్వభావ సిద్ధము. అయ్యది సృష్టిరహస్యములలో నొకటి. ఆప్రేమయందట్టిశక్తి యే లేకున్నచో నీవో మంతయు పాడువడిపోవును గదా!

అనాఁడుమొదలనుదిన ముదయముననే శ్యామలరావు గుట్ట
మెక్కి పోయి మల్లికను కలసికొని యామెతో ముచ్చటించి తిరిగి వచ్చు
చుండెడివాఁడు. పాశకులారా! మనము మొదటిప్రకరణమున చూచిన
స్వల్ప లీమల్లికాశ్యామలరావు లసియు, నెయ్యది వారి తృతీయసమా
గమ మనియు నెరింగియే యుండురు.

అనాఁడు మొదటి మల్లికను సొంతవించునచే నామరుగానినుండి
మల్లికాశ్యామలరావులు కొంచెము ముందుగనే విడిపోవుట కేర్పాటు
కొనిరి. అహ! వానినిశ్చలముగాగ్రహహము నిరాటంకముగ పాటె
యానందసాగరమున లీన మగుగాక!

మూడవ ప్రకరణము.

—:0:—

సృష్టియందలి ప్రతివ్యక్తియు కర్మబద్ధుడని చెప్పక తప్పదు. ఎనుబడినాలుగు లక్షల జీవరాసులును వారి, వారి కర్మానుగుణమునఁ బుట్టుచు, పెరుగుచు, పూర్వజన్మసంచితప్రాకృతము సనుసరించి సుఖదుఃఖంబుల నందుచు, చచ్చుచుండును. చచ్చినవెంటనే యాజీవి యా జన్మమున నాచరించిన కర్మ కనుగుణముగ వేరొకబొందితో నుద్భవించుచుండును. అట్టిజీవరాసులలో కెల్ల నుత్తముమైనది మానవజన్మ.

మానవజన్మ మెత్తిన ప్రతివ్యక్తి పుత్రమిత్ర కళత్రాదులవలన సుఖదుఃఖంబుల భార్య యెట్లు భాగస్థురా లగునో యట్లే యొకవ్యక్తి తన స్నేహితుని కష్టసుఖంబుల భాగము పంచుకొని యాతఁ డనుభవించుచుండును. అట్టిభాగస్థుఁ డగువాడే స్నేహితుఁ డనబడును. కలియు గంబున నట్టిజ్ఞానసంపన్నుఁడు స్నేహితు లుండుట చాల యరుదు. భాగ్యవంతునికి స్నేహితులకు కొదువలేదు. కాని వారంద రాతనియైశ్వర్యమున మాత్రమే పాలు పంచుకొని, యావ్యక్తి ధనభ్రష్టుడై హీనస్థితిని బొందినపుఁ జొక్కఁడును యాతనిఁ జేరరు. అట్టివారికి మాత్రము మిత్రనామ మనస్థమని చెప్పక తప్పదు.

శ్యామలరావునకుఁగూడ స్నేహితులు చాలమంది కలరు. కాని, వారందఱును యాతనియైశ్వర్యమునకు సంబంధించినవారే. అల్లుని సుఖదుఃఖంబుల శ్యామలరావుతో సమానభాగ మనుభవించువాఁడు లేక పోలేదు. శ్యామలరావున కట్టి నిక్క పుష్కలముఁ జొక్కఁడుమాత్రమే గలదు. ఆతనిపేరు మోహనరావు.

మోహనరావు తలిదండ్రు లాతనిచిన్నతనముననే మరణించిరి. ఆతనికిఁ దదితరబంధుగు లెవ్వరును లేరు. తలిదండ్రులు మరణించు

నప్పటికీ మోహనరా వెనిమిదినత్సరముల ప్రాయమునాడు. మోహనుని తెలిదండులు గతించిసంతనే విశ్వనాథరా వాతని కేరదీక్ష యాదరించెను. తనకోమరుడైన శ్యామలరావుతో సమానముగ నాతని గూడ బెంచుచు నిరువురను చదివిండు దొడంగెను. శ్యామలమోహనరావు లించుమించు సమానయస్కులు. సమానరూపనంపులు— సమానవివేకవినయ సంపన్నులు— ఏకోదరులకన్న నెక్కు డనురాగంబున నాయరువురును గలసి పాతశాల కేగునప్పుడు, పాహ్యుని కరుగునప్పుడు జూచినవా రెల్ల వా రిరువురును కవలపిల్లలని భ్రమించుచుదురు.

శ్యామలమోహనరావు లిరువురును విద్యభ్యసించుచు బి. యె. పరీక్షయందు ప్తిరులెగి. విశ్వనాథరావు వా రిరువుర నొకేపరీక్ష కంపిన లాభములేదని శ్యామలరావును డాక్టరుపరీక్షకును, మోహనరావును యింజనీంగు పరీక్షకును పంపెను. అందుచే నప్పుడుగూడ వా రిరువురును కాల్జీక కడుగునప్పుడు దక్క తదితరకాలములం దొంపొరుల నెడబాసి యుండుగరు

శ్యామలరావు పరీక్షలు ముందు ముగిసినవి. మరియొక నెలకు గాని మోహనరావు పరీక్షలుప్రారంభింపబడవు. అయినను శ్యామలరావు మోహనరావును విడచి యెంటరిగ నుండజాలక తనపరీక్ష ముగిసిన పిదపగూడ మోహనరావుపరీక్షలు ముగియునటకు శ్యామలరావు మదరాసులోనే యుండుటకు నిశ్చయించుకొనెను. కాని భగవాను డామి త్రులయన్యోన్యమైత్రీ కించుక వ్యాఘాతము గలిగించెను. శ్యామలరావుపరీక్షలు ముగిసిన వారముదినములకే విశ్వనాథరావున కన్వేషితగా నున్నదనియు, సందుచే వెంటనే రావలసివ దనియు, దాతి వచ్చెను. ఈవార్త నాలించి యామిత్రు లిరువు రమితముగ దుఃఖించిరి. తన్ను చిన్ననాటనుండి దయాదృష్టి నాదరించుచు తనమభివృద్ధికిం గాఢ భూతుడైన విశ్వనాథరావుగానిని జూడవలయునను నభిలాష పీడిం

చుచున్నను, పరీక్షాకాల మానన్న మగుచుండుటచే, శ్యామలరావు పట్టదలపై మోహనరావు మదరాసులోనే నిలచిపోవలసిన వాడయ్యెను. శ్యామలరా వొక్కడే బయలుదేరి యిలు చేరెను.

మోహనరావు బొడ్డెమ్మత్ర మలవాటుప్రకారము దినకృత్యములఁ గావించుచుండెను. ఆతనిప్రాణములుమాత్రము విశ్వనాథరావు గారి మీదనే నిలచిపోయెను. అవత్కాలమున నాతనియొడ నుండఁ జాలకపోగినిగదా యని మోహనరావు విచారించుచుండెను.

శ్యామలరా విలు చేరి తండ్రికి స్వఃముగ నె షము లొసంగ మొదలిడెను. అనాటి కనాఁడు విశ్వస్థుని వ్యాధి తగ్గనాగెను. శ్యామలరావు మాత్రము రెండుదినముల కొకపరి తండ్రిగారికి స్వస్థత గలుగుచున్న దనియు, భీతిల్లక సరీక్షలకు బాగుగ చదువుచుండవలసిన దనియు హెచ్చరించుచు మోహనున కుత్తరములు వ్రాయుచుండెను. శ్యామలరా వింటికిరుదె చిన : దినములకే విశ్వనాథరావు వ్యాధి కుదిరినది. విశ్వనాథరావుగారు కార్యభార మంతయుఁ గుమాడునిపై నిడి విశ్రాంతిగైకొనుట కావ్యాధియే మూలకారణము. విశ్వనాథరావుగారి క్షేమవార్త నెరింగిపడచు మోహనరావు కొంత స్వస్థచిత్తుఁ డయ్యెను. కాని యాతనిఁ జూడవలయునను కోరికమాత్రము మాత్రేదు. అప్పటికి పదునైదుదినములు మాత్రమే పరీక్షా కాల మున్నది. ఎటులయిన నా పదునైదుదినము లోపిక వహించినచో పరీక్షలు ముగిసిననాటిరాత్రి మెయిలుమీదనే బయలుదేరవచ్చునని యాతఁడు నిశ్చయించుకొని మది కుదురు పుచ్చుకొనెను.

కాని మోహనరావు యాతురత నిష్ఫల మయ్యెను. వారిపరీక్షలు మరియొక నెలదినములు ముందునకు జరిగినవి. అందుచే మోహనరావు నాల్గుదినములు సెలవు తీసికొని విశ్వనాథరావుగారిని చూచుటకై పోలవరము వచ్చెను.

అప్పటికే శ్యామలరావు మల్లిక మహోజ్ఞ హువముగ్గుడై పరిత
పించుచుండెను. మోహనరావు వచ్చినతోడనే తనవ్యావయభార
మంతయు నాతని కెరింగించి యాతనిసహాయమున నామల్లికను చేపట్ట
వలయునని నిశ్చయించుకొని యాతనిరాకకై నిరీక్షించుచుండెను.
మోహనరావు రాక కానందించెనుగాని యాతని పరీక్షలు నె- దినములు
నెనుకక జరిగినవని విని యాతడు చింతించెను. మోహనరావు పరీక్షలు
ముగించుకొని వచ్చుననియు, తనయనమున సహాయముగనునియు పా
పము శ్యామలరావు బ్రేవోయెను. కాని యాతనియుతస్సహము భగ్ను
మయ్యెను.

కుశాగ్రశ్చానంతరము వా రందఱును భోజనములకు లేచిరి.
భోజనసమయమున విశ్వనాథరావుగారు మెల్లగ “మోహన్! పరీక్షలు
ముం దుంచుకొని యమూల్యకాలమును ప్రతిభాణమున వ్యర్థము గావిం
చుట బాగుగ లేదు.” అనెను. ఆపలుకులు మోహనరావున కించుక
కష్టముగ నోచెనుగాని గూఁడు దానిని లెక్కింపక “అయ్యో! భవర్త
ర్యనముకంటె నాకు నాంభయమగు నస్తువు వేరొంటి గాన్పింపలేదు.
మీరు శ్యాధగిస్తు లె తిరనవార్త నావించినప్పుడే నాహృదయము
చెడఁగోయెను. మీశ్చేమవార్త నెరిగినపిదప కూడ నయ్యది కుదుట
బడలేదు. ఒక్కపరి మీ మ్మ దిలకించినగాని నాహృదయము ప్రశాం
తము గాదనియు, చంచలహృదయముతో నట నున్నచో పరీక్షలయందు
కూడ న. జయము సంబంధించుననియు భయపడి నాల్గు దినములు
మాత్రమే నెలపు తీసకొని వచ్చితివి. మరల, చేపటి మెయిలులో వెడలి
పోవలయును. నాయ్యాత్మ్యము న్యాయసమ్మతము గాదని మీకుం
దోచినచెడిల నన్ను మన్నింతురుగాక” అనెను.

“కుమారా! మనమును కలతలపా లొనరింపకుము. నీవు
వచ్చుట మంచిదే.” అని మాత్రము పలికి యూర ఁడెను. వా రంద
రును భోజనములు ముగించిరి.

నాటిరాత్రి శ్యామలమోహనరావు విరువురును డాబాపై చెరియొకపర్యంకముమీదను పరు డిరి. శ్యామలరావు తాను పోలవరము చేరిన ఊణముమొదలు నాటిరకకును జూగిన వన్నియు నెరింగించి, “మోహన్! ఈక్లిష్టసహాయమున నాకు నీకంటె నాప్తులులేరు. మల్లిక హీనకులజ. ఆమెను చేబట్టి నాన్నగా గంగీకరింపరు. వారికి వ్యతిరేకముగ నడుచుకొనుట నా కిష్టము లేదు. నానిరాకరణమును గాంచిన మల్లిక జీవించదు ఇప్పుడేమి కర్తవ్యము?” అనెను.

మోహ—శ్యామలరావు! నీవు చెప్పినమాటలు నాకు చాల యాశ్చర్యకరముగ నున్నవి. హీనకులయగు యువతి కట్టినిర్మలప్రేమ, యున్నతాశయములు, వినక గుణానంపత్తి యలవడుట కష్టము. పోనీ! విద్యావతి యగుటచే గ్రంథశాసమువలన నట్టిలక్షణముల నలవరించుకొని యుండునని తలచు మన్నన నామె నిరక్షరకుడియని నీవే చెప్పుచుంటివిగదా! అందుచే నామె కీవిమమునం దెదియో రహస్యముండక తప్పదు.

శ్యామ—నీమాటలు నా కేమియు బోధపడుట లేదు. ఆమెను పెండ్లాడినఁగాని నాహృదయము పదిలపడదు. అప్పుడు కాని నీభావము బోధపడదు.

మోహ—ఆవిషయము నీవు చెప్పుటకు ముందుగనే నేను తెలిసికొంటిని. కాని నాదొక్కనలహా! ఒక్క నెదినము లోపిక వహించినచో నేను వచ్చి నీకార్యము చక్కజేసెద. అంతవఱ కీవిషయ మెవ్వరికిని యెరింగింపకుము.

శ్యామలరావు మాటాడ లేకపోయెను. తనమిత్రుఁడును బహిః ప్రాణమును నగుమోహనరావు పలుకులందు విశ్వాస ముదయించెను. ఆతనిసాయము లేకుండ తా నేమియు నిర్వహింపఁ జాలఁడనియు, మోహనరావు తలచుకొనినచో నెంతటిభయంకర క్లిష్టసమస్యల నైన

నవలీల విడగొట్టి దిగ్విజయము గాంచుననియు నాతడు సంపూర్ణముగ విశ్వసించి యుండెను. అవిశ్వాసమే యాతనిని మోహనరావురాకకొరకు నీకీక్షింపఁ జేసినది. ఇప్పుడుగూడ నావిశ్వాసమే యాతనిహృదయమును మరికొంతకాలమువరకు బ్రశాంతము గావింపఁ జేయనున్నది.

ఆమిత్రు లింపురును మగునాటి మధ్యాహ్నమువరకు సంఘోషముగ గడసిరి. మధ్యాహ్నభోజనములు ముగిసినపిదప మోహనరావు సుశీలావిశ్వనాథరావులకు సమస్తరించి వారియాశీర్వాదములఁ బడసెను. శ్యామలరావును కౌగిలించుకొని యాతనికి మరల ధైర్యము గరపి మోహనరావు పోలవరము విడచి మదరాసునకు ప్రయాణోన్ముఖుడయ్యెను.

మిత్రునిపోకడ శ్యామలరావునకు విచారదాయక మయ్యెను, తాను కంటఁ దడివెట్టుట మోహనరావు యభివృద్ధికి భంగకరమని తలంచి శ్యామలరావు లేనిసంఘోషమును దెచ్చిపెట్టుకొని మోహనరావును చాలవఱకు సాగనంపి వెనుదరిగెను.

మరునాఁ డుదయమున నాతఁడు యెప్పటియట్లు తనగుత్తముపై మల్లికను దర్శింపఁ బోయెను. ఆప్రదేశమును చేరినరి కాలఁ దాశ్చర్య ముండెను, హృదయము చలించిపోయెను శరీర మంతయు చెమటలు గ్రమ్మిపోయెను. అనియవములు వడఁకసాగెను. అందులకుఁ గారణమేమో యూహించితిరా? పాఠక లారా! ప.కింపుడు. శ్యామలరావు గతదినముదయమునఁ గాంచిన పటకుటీరము నే డదృశ్యమయ్యెను. తనసాఖ్యములకు తానమయిన దని యంతవరకు తలచుచున్నయా సప్రదేశ మిప్పుడు శ్యామలరావునకు భయంకరస్పృత్యగహ్వరముగ గాన్పించుచుండెను. తన ప్రేమవిభాసము మాయ మయ్యెను. వీరచుట్లు డాపటకుటీరమును వీకి పాఱవైచి మల్లికావెంకొండీల సహితముగ నా

ప్రదేశము వీడి యెందో యరిగెను. అతనిగొప్పతన మెప్పు రెరుంగుదురు? అనిరసనానమున నాతఁ డెట్లు ఆ రంగితావు నెరుంగఁగఁడు?

విషాదస్వాంతృప్తి శ్వాసలరా నాప్రాసంగికతయు వెఱ్ఱివాని వలె పాదచారయై దిరుగాడుచుండెను. ఇంటికి మరలుట కాతనికి మనస్కరించుట లేదు. ఎంత యజ్ఞించినను మల్లిక యొక్కడ కేగెనో తెలియుట లేదు.

“బౌరా! ఎంతమోసము జరిగినది. మల్లిక నాయెడ నిశ్చలానురాగముఁ బూనియున్నదని యెంచితిగాని యిట్లు తనపోకడ నా కెరిగింపకుండగనే వెడలిపోవునని కలనైనఁ దలపోయ లేదు. ఇందుచేతనే గాబోలు స్త్రీబుద్ధి చంచల మైనదని బుధు లాడుదురు. లక్కటా! మల్లిక దృష్టిస్థిరములు మారునితావు లనుకొంటినిగాని నా లుకులని భావింప నైతిని. నిర్మలసేమరసపూరిత యనుకోటిగాని యిట్లుపయోముఖివిషకంభమై తనకపటనటనా ప్రవీణితివలన నను మఱించి యెడబాయునని తలపోయఁ బాలనైతిని. మల్లికా! మల్లికా! నిజముగ ననువంచింప నెంచితివా? లేక మీప్రయాణము నీకుఁగూడ తెలియకుండ జరిగినదా? నే నే మని భావింపవలయును? నీవలుకులు, సీప్రవర్తనమును నిజమయిన నాకొఱకు నీవును, నీకొఱకు నేనును బొందుసంతాపము వర్జనాతీతముగదా. అని వాపోవుచు నాతఁడు దిరుగాడుచుండ నాకస్మికముద నొక్కచో నాతని కొకచీటి గానుపించెను. అచీటియ దేమిగలదో యెప్పుడు పాఱవైచిరో తెలసికొనవలయునని యుత్సహించి శ్వామలరా వాకాగితపుమడత గ్రహించి చూచెను. వానియంద యిట్లు.

“మనోహరా!

భగవంతుఁడు నిద్రియాత్ముఁడు. పవిత్రపేమ ప్రేమ హమున కాటంకము గలిగింప నెంచుచుండెను. వీరనల్లు నిజముగ న జకుండని

యు నాశ్రేయస్కామి యనియు తలచినిగాని నాసౌఖ్యమున కంత రాయము గలిగించునని తలంపలేను. మామూయాకస్మిక ప్రయాణము నకుఁ గారణ మేమో నే నెరుగను. మాగన్మ్యస్తానముకూడ నే నెరుంగను. నాభావిజీవితసౌఖ్య మంతయు మీచేతులలో నున్నది. మీరెటులైన నన్ను వెదకి యనుగ్రహింపకున్న నాకు మరణమే శిరణ్యము. హీనకులడ నని తలంచి నిరసింపక యనుగ్రహింపఁబడిన సమ్మచున్న మీచరణదాసి.

మల్లి క.”

ఆయుత్తరము చదువునరికి శ్యామలరావు కేత్రములవెంట నశుగ కణంబులు రాలజొచ్చెను. అతనిహృదయము విచారభూయిష్ట మయ్యెను. వీరమల్లు దుర్మాన్ధుడని వెంకోజీ నుడివిన పలుకులందలియద్భుత మిప్పు డాతనికి బోధపడినది. కాని వీరమల్లు మల్లికపై నింతటికాఁ న్యము బూతుటకుఁ గారణమేమి? ఆమె యాతనికిమార్తె కదా! తన తనయప్త నింతటినిగాడఁగా నూపునా? తనకుమార్తె యొకయైశ్వర్యవంతునిఁ జేయుట యాతనికిఁ గంటక మగుచున్నదా? ఈవిషయము లన్నియు నాతనిహృదయమునఁ బ్రవేశించి యాతనిని వ్యాకులమానసునిఁ గావించినది. ఏమిచేయుటకును యాతనికిఁ దోచలేదు. మల్లిక చెప్పట నున్నదని యాతఁ డామెను వెదుకఁగలదు? తానొకర్పు ప్రయత్నము లన్ని య సతిరహస్యముగ నుండవలయునుగదా! జనకుఁడే మాత్ర మురింగినను గాతఁ డింటినుండి వెడలఁగొట్టఁ బడుట నిజము.

శ్యామలరావున కే మొనస్కుటకును దోచలేదు. మోహన రావు వచ్చువఱకును వేలయుండి, యాతఁడు వచ్చినపిదపఁ దగు

నుపాయ మూహించుటయా? అంతదనుక నిశ్చలానురాగబద్ధయగు
మల్లిక యామృతకులబాధల కోర్పుచుండవలసిన దేనా? ఆమె నట్లు
దుఃఖినాగరంబునంబడనై చి మూరకుండుట న్యాయమా? న్యాయముగా
కున్న నిప్పును చేయవలసిన దే మున్నది.

శ్యామలరా విట్లు పరిపరివిధంబుల నాలోచించి యెట్టకేల
కేదియో మదిని స్థిరపఱచుకొని గృహభిముఖుఁ డయ్యెను.

నాలుగవ ప్రకరణము.

—:0:—

నిజముదాగునా? తొలుతనే గాకున్నఁ గొంతకాలమునకైనఁ
ప్రపంచకంబున సత్యము వెల్లడికాక మానదు. శ్యామలరావు గారడి
కన్యయుగు మల్లికను ప్రేమించినట్లును, యాగారడిగుంపు పోలవరము
వదలినది మొదలు శ్యామలరావు బెంగగొని కృశించి పోవుచుండుటయు
నానగరవాసు లెల చెప్పుకొనుచుండిరి. నలుగురుకేరిన ప్రతిచోట
శ్యామలరావుచరిత్రమే. మోహనరావు మదరాసు వెదలిన పది దినము
లకే శ్యామలరావుచరిత్రము నగర మంతయు వ్యాపించిపోయెను. ఒక
రిద్దరు ముఖ్యస్త్రీహితులుగూడ శ్యామలరావు నొకటిరెండుపర్యాయము
లావిషయమై మందలించిరి. కాని శ్యామలరావుమాత్రము తనరహస్యము
వెల్లడి కానీయక తనకు శరీరమునం దస్వస్థతగా నున్నదనియు మోహన
రావు వరుడెంచినంగాని తనయస్వస్థత నివారణము కాదనియు నే మేమో
చెప్పి తప్పించుకొనెను. అప్పటి కామిత్రు లొకకుండిరిగాని యాతని
యస్వస్థ కాతఁడు నిరూపించినది కాణము కాదని, యేదియో నిగూఢ
రహస్య ముండియుండుననియు నిలంపనాఁగిరి.

మరిపదిదినములు గడచునది కావార్త క్రమముగ విశ్వనాథ
రావు వీరులం బడెను. తనకుమారుఁడు గారడికన్యను ప్రేమించిన వార్త
యాతనికి హృదయశల్యముగ నాలెను. ప్రాజ్ఞుడై, విద్యావంతుడైన
శ్యామలరావు వట్టినిచకార్యమున కొడంబడునా? విశ్వనాథరావు వాపలుకుల
విశ్వసంపఁ జాలకపోయెను.

రెండుదినములు గడచినవి ఆరెండుదినములు గూడ విశ్వనాథరావు
గారి పరిచయులు చాలమంది వచ్చి యాతనిఁ దర్కించి, “ఏమిటి!

మీరు శ్యామలరావు నెడ నింతయు వేక్షాభావము నహించుట పాడి గాదు. మీయుదాసేనత రానురాను మీకుఁ గులకళంక మాపించినక మానదు. లోకు లాడుకొను మాట లసత్యముని మీ గనుకొను చున్నాడు. ఇది యసత్య మయినచో పదుగురి క్లూకేరీతిని చెప్పుకొనుట తటస్థింపదు. కావున మీరుకొంచెము శ్యామః రావును మందలి చుట మంచిది. చనువుకేత చెప్ప సాహసించినందులకు మన్నింతుడుగాక మరియొక సంగతి. ఎరిగినవిషయము మీకడ దావకేల? మొన్న మోహనరావు వెచ్చినప్పుడు మీకుమారుడుకూడ నా తనితో చాల దూరము వెళ్ళినట్లుగాదా! అప్పుడు మోహనరావు తనపరీక్షలు ముగిసిన వెంటనే వచ్చి యాగారడిపిల్లను శ్యామలరావు యధీన మొనర్చునట్లు వాగ్దానము గావించెను. చూడండి. మీశ్యామలరావు నానాటికి చిక్కి పోవుట లేదా? అందుల కానీకఁ గలమనోవ్యాధియే కారణము. వాని నొకరిద్ద రీవిషయమునఁ బ్రశ్నింప నాతని కస్పృశతగ నున్నదనియు, మోహనరావు వచ్చినంగాని తనకు శాంతి కలుగదనియు చెప్పదొడఁ గెనట. ఆప్రత్యుత్తరమే మోహనరా వాతని కొనసాగినవాగ్దానమునకు సాక్ష్యమగుచుండుట లేనా? గౌరవకుటుంబ మవయశములపాలగు నేమో యని భయ మగుచున్నది. చెప్పవలసిన దేమో చెప్పితిమి. ఆమీద మీయిష్టము.' అని చెప్పఁ దొడంగిరి.

పలువు రొకేరీతిని నుడువులుచే విశ్వనాథరావుగారుకూడ తనకు హరునిదురుద్దేశము యధార్థమే యైయుండునని నిశ్చయించుకొనెను. ఒకవరి కుమారు నీవిషయమున మందలింప కలయునని స్థిరపఱచుకొనెను. కాని తనప్రియత్నిము కుమారునికఁ గల్గెము కలిగించుకేమో యని యించుక సందేహించఁ దొడఁగెను. ఎటులయినను మందలింపక తప్పదు గదా! లోకోపవాదము భరించుట కష్టము. అవయశ మార్జించుటకంటె నిజనూన నెడఁబాయుటయిన సమంజసమేయని భావించసాగెను.

విశ్వనాథరావు మెల్లగ కుకూరునిగదిలో ప్రవేశించెను. శ్యామల రావు రై నాల్గుచే రచియింపబడిన యింట్లనువల నొకదానిని చదువు చుండెను. అగది చానుండర మైచది. అం. నొకమూడు నో కూడి యుండిన బీరువాయను రెండుపడకకట్టలును నెలు కిప్పించము మాత్రమే గలవు.

విశ్వనాథరావుగారు శ్యామలరావు గదియందు ప్రవేశించింతనే శ్యామలరావు కుర్చీ నుండి లేచెను. ఎంత సనియ్యెను తనతోడి తన్ను వర్తమాన మంపుటయేగాని యెన్నడును తనశయనాగారము నకు వచ్చి యెరుంగడు. నా ఉదయో పగిల కారణ ముండి యుండువలయునని యాతఁ డాలోచింపఁ దొడఁగెను. ఒకనేల జాను మల్లినను పేర్మించి న్ను తనజవకుండు వినియుండెనా? తనయకార్యకర్ణమునుసూర్చి త్రిండి తన్ను నిందించు నేమో యని యాతఁడు భీతిల్లినాఁగెను. కొంతపడికి చెదరిన మది కదులునలచుకొని యాతఁడు కూడ నొకకట్టిపు కూరు చుండెను. తరువాత వా తిరువు నిల్లు సంభాషించ దొడంగిరి.

విశ్వ—నాయనా! రెండువల్లిములుక్రందట నీకు వివాహ మొనర్పవలయునని సంకల్పించితిని. కాని యప్పుడు విద్యపూర్వ కావ లయునని నీవు కోరుటచే యూచకుండిని. ఇప్పటికి నీవిద్య పూర్తియైనది. నేనుకూడ వృద్ధుడ నగుచుంటిని. ఈశ్రావణమాసమునో వివాహ మొనర్పవలయునని సంకల్పించుకొంటిని. నీయభిప్రాయ మేమి?

శ్యామ నాయనగారూ! మీమాట కెదురాడి నందులకు మన్నింతురుగాక నా కిప్పటిలో పెండ్లి వలదు.

విశ్వ—ఎందుచేత?

శ్యామ— నా కిష్టము లేదు.

విశ్వ—మేము నిర్ణయించిన సంబంధ మిట్టము లేదా? లేక వివాహమే యిష్టము లేదా?

శ్యామ—రెండు నా కంగీకారములు గావు.

శ్యామలరావు తంజియెదుట వివాహము వలదని చెప్పుచేత విశ్వనాథరావు తనకుమారుని విషయమున వినెన యపోహ యధార్థమని తలంచెను. ఇంచుక తీవ్రమునో “పోనీ! నానికను పెండ్లాడుదువా? నేను కన్యాకర్ణిగ వినియుండియుఁ గూడ నింతదనుక ని న్నావిషయమున నేమియు వందలింపలేదు. మనయూరనున్న పెద్దపెద్ద లందరునుఁ గూడ నీప్రవర్తననుఁగూర్చి యెన్నియో విధముల చెప్పుచుండిరి. వారి నిందా గర్భితవచనములు నేనువిని సహించలేను. “బ్రహ్మచారియు, బెండకాయయు ముదిరినఁ బనికిరావని పెద్ద లనుట కల్లగాదు. నీకింతకాలము వరకు పెండ్లి చేయకుండుట చేతనే నేను నిందింపఁబడుచుంటిని. దానికి దోడు నీవుగూడ యిట్టిసీచకార్యమున కొడిఁ గట్టినచో లోకు లాడు మాటలతో నేను కుమిలిపోవలసివచ్చె. కుమిలిపోవుటయే గాదు మరణమే శరణ్యము. చెప్పుము. నాయభిలాష దీర్చి నీ మేనమామకుమార్తె సత్యవతినిఁ బెండ్లాడుము. పిల్లవృత్తిగా లగునని వారు తొందర నొందుచున్నారు. బాగుగ నానాచించుకొనుము. హిసకులస్థురాలగు మల్లికను పెండ్లాడుట నీతివిరుద్ధము.” అని యొకయుపన్యాసము ప్రాఠింభించెను.

విశ్వనాథరావు గారి నోటివెంట వెడలుచున్న యొక్కొక్క యక్షర మొక్కొక్కరూలము వలె నాని హృదయమున నాటిపోయెను. ఆతడు నిశ్చేతుఁడై మ్రోసెడి ని చిపోయెను. తాను జనకుని యాగ్రహమునకు బాత్రుఁడయ్యెనని తెలసికొనెను. ప్రేమకొరకు తండియాజ్ఞను నిరసించుటయా? లేకపితౄజ్ఞాపాలనముకొరకు లెనమీదనే పంచప్రాణముల నుంచుకొనిన మల్లికను విడనాడి యామెజీవితమును దుఃఖభాజన మొనర్చుటయా? శ్యామలరావు యాలోచనాశూన్యఁ డయ్యెను. ఆతనినూడ్చుబుద్ధి మొద్దు వారిపోయెను. కర్తవ్య

నిర్ధారిణము గావింపలేక యాతఁ డట్లే నిలువబడి పోయెను. జనకున కప్పు డేమిప్రతిస్పృతర మొనంగవలయునో తోచలేదు.

నిశ్చలుఁడై తనయెదుట నిలువబడిన శ్యామలరావును గాంచి విశ్వనాథరావు ద్విగుణీకృతతీవ్రతతో “వీమిరా? నాపలుకులు నీకు వినబడలేదా? వినఁజియుఁగూడ నీముసలివానికి ప్రతిస్పృతరమొనంగుటల యని నిరసనభావమును బూనితివా? పాడుమోహముచు నీ కెట్టి దురుద్దేశమును జోధించెను? వాడు నీకు మల్లిక నిచ్చి పెండ్లి చేయును. నీ వాదొమ్మడిపిల్లను పెండ్లాడుదువు. పడువు ప్రతిష్ఠ, కులము, గౌరవము, మర్యాద యన్నియు నీటఁ బడిపోవలసిన దేనా? వర్ణభేదముడవై నీచస్త్రీ సాంగత్యమే స్వర్గసౌఖ్యముగ నెంచుచు, నలువురిచేతను ఛీ ఛీ యనిపించుకొనుచు బ్రతుకు బ్రతుకుకూడ యొకబ్రతుకునియే టుంచి తివా? ఇంతవరకు మనవంశమున నెవ్వరును వ్రేలు పెట్టి చూపించుకొని యుండలేదు. పోనిమ్ము. నా కేల నీగోల? నీ నిపుడు సత్యవతిని పెండ్లియాడుటకై న సంగీకరింపవలయును. లేదా నాగృహము వదలి యైనఁ జోవలయును. మోహరావు నింక నాగుమ్మమునఁ గా లిడ నీయను. నాద్రవ్యము వాని కెంతవఱకుఁ బ్రాప్తమో యంతవఱకుఁ బెంచితిని. విద్యాబుద్ధులఁ గరిపితిని. ఇంక వానికిని నాకును ఋణానుబంధము దీరిపోయినది.” అనెను.

అంతవఱకును శాంతత వహించియున్న శ్యామలరావున కించుక యలుక జనించెను తా నొనరించిన పనికి యకారణముగ మోహన రావు శిక్షింపఁబడుట యాతనికి బాధాకరముగ నుండెను. వచ్చిన యప కీర్తి రానే వచ్చినది. మల్లికను జేబట్టక తప్పదని నిశ్చయించుకొనెను. గంభీరభావముతో, “తండ్రి! నావివాహవిషయమై నే నిప్పు డేమియు నిర్ధారిణ గావింపలేను నాయుత్తము వచ్చినప్పుడు నాయుత్తము వచ్చిన కస్యను పెండ్లాడెదను. నావిషయమై మీ డేమియు మనోవ్యాకులత

వహింపవలదు. నలువైపుల నగుభాట వనుభవింపవలదు. మోహను
 కు వలెనే నాకును మీకునుఁ గలఋణము కూడ.....”
 శ్యామలరావుకనులు నీరుగ్రమ్మెను. అతఁడు తనభజముపై నున్న
 రుమాలుతో కన్నీరు దుడుచుకొనెను. ‘ఛీ! ఏటికి నా! హమకారము.
 ఎక్కడితండ్రి! ఎక్కడితల్లి! ఏ రెండ కాపత్కాలమున నడ్డుపడుదురా?
 మిత్రునికొఱకు మిత్రుఁడు ప్రాణత్యాగ మొనర్చినట్లు చాలగ్రంథముల
 యందు వినియుంటిని గాని—కుమారునికొఱకు తలిదండ్రులు త్యాగ
 మొనర్చిన టెందును వినియుండలేదు. మల్లికను పెండ్లాక గల్గినను సో
 పెండ్లాడలేక పోయినను సరే. అనిత్యమయిన శారీరసౌఖ్యము నవేక్షిం
 పను. కాని—పవిత్రహృదయుఁడు, పరోపా రపరాయణుఁడు నగు
 మోహనరావుపైఁ బ్రయోగించిన దారుణాస్త్రములు నను బాధించు
 చున్నవి. వానిహృదయశాంతికొఱకు-వాని భావిజీవితశ్రద్ధముకొఱకు-
 నే నిప్పుడు గృహత్యాగ మొనర్పకతప్పదు. గృహత్యాగమే కాదు.
 అనసరమయిన యెడల ప్రాణత్యాగను కూడ నొనర్చుటకు వెనుదీయను.’
 అని యాత్మగతాబున స్థిరపఱచుకొని “తండ్రి! మీకును నాకునుగూడ
 ఋణము తీరిపోయినది. నేను భవద్దహమును వీడుటకు నిశ్చయించు
 కొని యుంటిని. కాని—ఒక్కరోజుక— నాయీతుడికోరిక మాత్ర
 మీడేర్చి నాకు హృదయశాంతి నొసంగుడు. ఈజీవితమున శ్యామల
 రావు మి మ్మరించున దొక్కటియే. ఒనర్చెదనని వాగ్దాన మొసం
 గినచో నెరింగించెదను. లేకున్న నాకోరికను నాహృదయముననే పదిల
 పరచుకొనెదను.....పోనిండు. వాగ్దాన మేల? నేటిరాత్రి
 యేడుగంటలవఱకు నే నిలువీడి పోయినని మీరెవరితోడను దెలుప
 కుందురని నాప్రాధ్దిన. నాకడపటి ప్రార్థన. పైవారితోడనే గాదు, ఏడు
 గంటలలోపులో నాజనని—నాయభివృద్ధికి మూలక రణము సదా
 నాక్షేమమునకై పరితపించుచుండ తల్లికిఁ గూడ నాయీప్రయాణ

వృత్తాంత మెరింగింప రాదని నాప్రార్థన. నేను నిజముగ మోతనయడ నై నచో, మీహృదయమున లేశమాతృమయిన పుత్రప్రేమ యున్నచో నాయీతదికోరిక చెల్లెంతురుగాక” యని పలుకుచు శ్యామలరా నా గదివీడి సావపిలోఁ బ్రవేశించెను. అచట ద్వారముకడనున్న సేవకుఁడు శ్యామలరావు గంభీరవదనము గాంచి నివ్వెఁబోయెను. అంతవఱ కెన్న డును శ్యామలరా వట్టిగంభీరత గాంచుట యాసేవకుఁడే గాదు— ఎవ్వఁడును గాంచి యుండలే దనియే చెప్పవచ్చును. శ్యామలరావు సావ డీమద్య నిలచి యొకవరి నలుమూలల దిలకించెను. ఆతనిదృష్టి కాసేవ కుఁడు దక్క యెవ్వఁడును గాన్పింపలేదు. తనహృదయగతఃకుసన సే మాతృదేవతకు నమస్కరించి, తనయభివృద్ధికొఱ కామెను దీవింపు మని ప్రార్థించి యాగృహమును వీడెను. భవనము ప్రక్కనే గల యశ్వశాలలోని కరిగి తనయశ్వము సభిరోహించి ప్రార్థిశాభిముఖుడై యదృశ్యుఁ డయ్యెను.

శ్యామలరావు గంభీరోపన్యాసము నాలించుచున్న విశ్వనాథరా వట్లే కొయ్యబారి పోయి కుర్చీపై చూచుచు కూర్చుండెను. శ్యామలరావు వెడలిపోయిన పిదప గూడ శ్యామల రావు పలికిన గంభీరవాక్కు లాతనికర్ణరంధ్రములఁ బ్రతిధ్వనించుచుం డెను. శ్యామలరా వింకను తనయెదుటనే నిలచి తనతో సంభాషించు చున్నట్లుగనే యావృథుఁడు భావించుచుండెను. శ్యామలరావు గంభీర వదనుడై ఘోటకముపై నదృశ్యుఁ డగుట కనులారఁ గాంచిన భటుఁ డు తడఁగఁ ననుగులతో గదిని సమీపించి గూతనిఁ బిలచువఱకు విశ్వనాథరావుగా రాశ్చర్యసాగరమునుండి వెలువడలేడు. తనకుమా రుఁడు గుఱ్ఱముపై వెడలిపోయినవార్త నాభటునివలన విని మండిపడుచు “పోనిమ్ము. వాఁ డెఱు చచ్చినను నేను విచారింతు. నే నిప్పుడే నాయన్నకుమారునిఁ బెంచుకొనియెద. నాకు శ్యామలరావు కుమారుఁ

జేకాడు” అని పలుకుచు కర్పీనుండి లేచెను. అతనియెదుట నున్నగోడ కు చిరునగవు తాండవించుచున్న శ్యామలరావు చిత్రశీటము వేల్చాడు చుండెను. విశ్వనాథరా వాపటము గాంచి, “దుర్మార్గుడా! నాకోపము నీకు మందహాసము కావించుచున్నదా?” యని పలుకుచు నాపటమును గట్టిగ సావడిలోనికి విసిగవైచెను. అపటము సహస్ర్రుభిన్నములై పోయెను. విశ్వనాథరా వాశయనాగారము వదలి తనగదిలోనికిపోయెను. అలోచనాశూన్యుడై కలత నొందుచున్న హృదయముతో నాతఁడు తల్పంబున మేనువ్రాల్చెను. అతని హృదయవేదన మించుక శాంతిప జేయుటకో యనునట్లు నిద్రాదేవత యాలని నావహించి నిద్రాముద్రి తునిఁ గావించినది.

అయిదవ ప్రకరణము.

—:0:—

* శ్యామలరావు వెడలిపోయినపిదప విశ్వనాథరావు నిద్రించినట్లు వెనుకటి ప్రకరణమున జెప్పియుంటిమిగాదా! మూడుగంట లగునరికి యాతఁడు నిద్రనుండి మేల్కొంచెను. అప్పటి కాలనివృద్ధయమునకు స్వస్థత చేకూరెను. శ్యామలరావునకును తనకును జరిగినసంభాషణ విధానము నొక్కొక్కటే స్ఫురణకుఁ దెచ్చుకొనుచుండెను. నిజసూనుని వియోగమునలనఁ జనించిన క్లేశముకంటె, యవకీర్తిభారము తొలఁగి వందులకు గలిగినయానంద మాత్రని కెక్కుడై దోచెను. మోహన రావునుగూడ నిక తనగృహమునకు రాసీయవలదని నిశ్చయించుకొని యాతని కుత్తిరము వ్రాయ పొరంభించెను. నిజసూనుని యింటినుండి తొలఁగింప సాహసించిన విశ్వనాథరావు పెంచినమోహనరావును రా వలదని వ్రాయుట యాతనికి దుస్సాధ్యమగునా? ఆతఁ డుత్తరమును పూర్తి గావించి కవరులో నుంచి పైనమోహనరావు చిరునామా వ్రాసెను. ఇటునిచ్చే నాయుత్తిరమును పోస్టులో పారవేయుమని చెప్పి పంపి తాను లోనికిఁ బోయెను.

సుశీల కాఫీ కాచి నాథుని, కుమారుని పిలువవలయునని యను కొనుచుండెను. ఇంతలో విశ్వనాథరావు వంటయింటిలోనికి వచ్చెను. ఆతనిఁ గాంచి యామె “అబ్బాయి యేడీ! కాఫీ తయారయినది. పిలువ వలె ననుకొనుచున్నాను.” అనెను.

“లేదు. ఎచ్చటకో వెళ్ళెను.”

“కాఫీ చల్లారిపోవు నేమో. పోయ్యిమీద పెట్టనా!”

“అక్కరలేదు. వాఁడింటికీ రాదు.”

సావ మమాయకుకాలగు సుశీల యాతనియ్యద్దేశమును తెలిసి
కొన లేకపోయెను. శ్యామలరావు సాయంకాలమువఱకు యింటికి రాడని
యామె యనుకొనెనేగాని యిక నెన్నడును యాతఁడు వారియింట
నడుగిడడని యామె భావింపలేదు. భర్త కొకగ్గాసులో కాఫీ పోసి
యొసంగెను. విశ్వనాథరా వాకాఫీ త్రాగి యామెతో మరేమియు
మాటలాడక సావడిలోనికి వెడలిపోయెను.

ఆరాత్రికి కూడ శ్యామలరా వింటికి రాకపోవుటచే సుశీల
మరల శ్యామలరావేడని నాథుని బ్రశ్నించెను. మధ్యాహ్నము తా నడి
గిన మాటయందలి యర్థ మామె గ్రహించి యుండలేదని తలంచి
“సుశీలా! శ్యామలరావును మరచిపోమ్మ. వానినిక మనయింట గా
లిడ వలదని యజ్ఞాపించితిని” అనెను. ఆమెకు తలపై పిడుగు వడిన
చందంబున నామెయూ పలుకు లాలించి కూలబడిపోయెను. కుమారు
డెంతదుర్మార్గుడైనను కన్నతల్లి యాతని నింటనుండి వెళ్ళగొట్టుట కం
గీకరింపదుగదా! అట్టివో వినయవిధేయతలు గలిగి, యనిశం బెల్లకను
తలలో నాలుకవలె మెలంగుచున్న శ్యామలరా వింటనుండి వెడల
గొట్టఁబడెనని వినిన యేతల్లి సహింపఁగలదు? సుశీల మూర్ఛాక్రాం
తయై పడిపోయెను. ఆమెపాటు చూచికూడ విశ్వనాథరా వొకింతయైన
గనికర మూపలేదు. ఆమెను రెండుచేతుల నెత్తి సావడిలోని యొకమం
చముపై బరుండఁజేసి యొకదాసిని పిలిచి యామె నుపచారములు
చేయుచుండు మని నియమించెను. తాను తిరిగి వంటయింటిలోనికి
బోయి స్వయముగ వడ్డించుకొని భుజించెను. ఆహా! విశ్వనాథరావు
సామాన్యహృదయము! శ్యామలరావు పోకడకు విచారింపఁకున్న మానె,
యనురాగవతి, సదా తనకష్టసుఖంబుల భాగస్థురాలై వినయసంపన్న
యైన సుశీల దుఃఖముకూడ యాతని నినుమంతయు చింతింపఁజేయలేదు.

విశ్వనాథరావు భోజనము ముగించి సావడిలోనికి వచ్చెను. అప్పటి కింకను నుశీల తెలివిగా చలేదు. ఒక్కపరి యామెనుఁ దిలకించి విశ్వనాథరావు తనశయనాగారమునఁ బ్రవేశించి సుఖనిద్రఁ గాంచెను.

రాత్రి పదిగంటలు దాటినవిదన నుశీల తెలివిగాంచెను. ప్రక్కనొక్క పరిచారికమాత్రమే యుండెను. గోడకు శ్రోతాడుచున్న గడియారమును చూచి యామె పదిగంటలు దాటినదని తెలిసికొనెను. ఆమె గర్భకోశమునుండి దుఃఖము పొంగిపొంగి వచ్చుచుండెను. 'దానీ! పంతులుగా రెక్కడ?' యని యామె దుఃఖపూరితయనయై ప్రశ్నించెను.

“అమ్మా! నిద్రించుచున్నాడు. మీరు భోజన మొనర్చెదరా?”

“భోజనమా! ఈజన్మమున నిక నాకు భోజన మవసరము లేదు. నవమాసములు మోసి కని పెంచిన కుమారుని — చిన్నతనము నుండి కంటికి రెప్పకోలే కాపాడుచు విద్యాబుద్ధులం గనవిన సుతుని — వినయవిధేయతాదినకలనన్గణనిలయుండగు సందనుని విడగాడిన క్షణముననే నేను నిద్రాహరములకు దూరమై పోతిని. కుమారుడు ప్రాజ్ఞుడై యచిరకాలములో వివాహితుండగు ననియు, కొడుకును కోడలును యన్యోన్యానురాగ బద్ధులై సౌఖ్యపర పరిల నోలలాడుచుండ కేత్రానందకరముగఁ జూచి యానందింపవచ్చుననియు తలంచి యవ్విభ్రాసురు చుంటిని గాని, యింతలో నిట్టివ్యాఘాతంబు తటస్థించి నాకంటికి దూరమై పోవునని కలనైన దలపోయ వేడగదా! ఏకపుత్రానియొగ్గేశకము భరించుటకన్న మరలెంచుట మేలు. దానీ! నేనింక జీవింపను. అయ్యో! నాకుమారుడు, నాముద్దుబిడ్డఁడు కట్టుబట్టుతో నింటనుండి తరుమఁ బడి యేచెట్టుక్రింద బిట్టుగ వాపోవుచున్నాఁడో గదా! అయ్యో! దానీ! నాతనయుఁడు వెడలిపోవు నపు డొక్కడైన నాతో చెప్పరై తిరిగదా! మీపంతులుగాడు చెప్పవలదని యాజ్ఞాపించితిరా? లేక చెప్పకేల యని

మీరే యూరకొంటిరా? అవును, దయానిలయుండని బిరుదు వహించిన యాభగవంతునికే నేను పగ దాన నై నప్పుడు మీకు మాత్రము కా కుండునా? దైవమా! నే నెవ్వరి మాచుకొని జీవంగలను!” అని పరి పరివిధముల వాపోవుచున్న సుశీల నాదాసి కొంతవడి కోదార్పి ఆమెను భుజింప జేసెను. నిజముగ నామె విస్తరింపదు కూడచుండి లేచి పోయెను. పాప మామె కన్న మెట్లు హితవుగ దోచును? లేక లేక జన్మించిన కమారుడు—స్ఫుర్తదూపి—సద్గణనిలయుడు—నేడో రేపో యున్నతోద్యోమలోనికి వచ్చి సకలమానవుల గౌరవములకును బాతుడు కాదగినవాడు—అట్టి శ్యామలరావు, తండ్రిచే పరాభ వింపబడి యొంటరిగ ములువిడిచిపోవుట కిన్నలార గాంచియు, నేమియు జేయజాలని సుశీల యిట్లున కడుపార భుజింపఁగలదా? కన్నార నిదు రింపఁ గలదా? ఆరాతియంతయు నామె యట్లే వేగించెను.

తెల్లవారిసపిదప గూడ నామె యింటినులం దావంతయు కలుగఁ జేసికొనలేదు. తనశయనాగారముననే శయ్యపై బరుండి కమారుని కొఱకు విలపించుచుండెను. ఆనాడు విశ్వనాథరావునకు కాఫీ లేకపోవుటచే నాతిఁ డెనిమిదిగంటలవఱకు వేదియండి సుశీలగది కడ కరిగి “కాఫీ కావ లేదా?” యనెను.

లేదు. మీరిక సుశీల నాసించుకొనవలదు. మంచముమీద నుండి లేచుటకై న నాకు శక్తి చాలదు. నాకుమారునితో పాటు నా యావచ్చక్తియు నశించిపోయినది. నిద్రాహారపానీయములపై భ్రాంతి నశించెను. జీవములపై గూడ విరక్తి జనించెను. కాని, యాత్మ హత్య పాపదాయకమగుటచే నందులకు సాహసం లేకున్నాను. క్షమింపుడు. సుశీల గతించిన దనియే భావింపుడు.” అనెను.

విశ్వనాథరావు వికలహృదయు డయ్యెను. తానొనరించిన సాహసకృత్యము సుశీలను కంటకమై భాధించుచుండెనని యాతఁ డా

లోచించెను ఆమె దుఃఖము గాంచుకొనిది యాతనిహృదయ మించుక మెత్త బడసాగెను.

“సుశీలా! శ్యామలరావు నింటనుండి వెడలఁగొట్టుట నీకుఁ గవ్వ ముగా దోచెనా? వా డొకదొమ్మిపిల్లను పెండ్లాడుట నీ కింపుగ నుం డెనా? మన కంగీకారమయినను లోకులకై న వెరువవలదా? పత్రిత్రమైన వంశమును గంగపాలు గావించుకొను మందువా? ఇంతవఱ కెవ్వరి చేత నుఁగూడ వేరీలు పెట్టి చూపించుకొనని మననద్వంశము నేటి కీ దుక్కా ర్లని మూలమున నపజయముల పాలగుచుండుట చూచి యెట్లు సహిం పఁగఁను? కొలదిదినము లింటనుండి వెడలఁ గొట్టినచో బుద్ధి తెచ్చు కొని యాతఁడే తిరిగివచ్చునని యెంచి యట్లు గావించితిని. ఒకవారము దినము లూరకుండుము. అప్పటికిని వాఁడు తిరిగి రాకున్న వెదకింతము.” అని యప్పటి కామెను శాంతపఱచెను.

ఆటవప్రకరణము.

—:0:—

“అక్కటా! ప్రీజన్మ మెంత చెడ్డది! ఇన్నిదినంబుల నుండియు నే నెంతయంధకారమునఁ బడిపోయియుంటిని! వీరమల్లు నానిజబనకుఁ డనియే తలంచియుంటిని — ఈఁడు నన్నెత్తుకొని వచ్చి పెంచుచుండె నని యెరుంగనైతిని. ఆపెంచుటలో నయిన పుత్రికాప్రేమతో నున్నఁ డనుకొంటిని. కాని, యిట్లు మోహంధుడై నాకు దుస్సహవేదన గల్పించునని యెరుంగనైతిని. హా! తలిదండ్రులూ! మీ రింత నిర్ణాక్షిణ్యహృదయుఁ లైతిరేమి? పుత్రిక నెత్తుకొని పోయినందుల కించు కంతయైన మది వగం బాగు లేదా! కటకటా! డైవమా! నే నెంత పాపాత్మురాలను! ఏమహాఃకణ్యముననై సమానుగవుట్టింపక యిట్లు ప్రీజన్మ మేల గల్గించితివి? గల్గించినచో క.రూపిణిగఁ జేయక యిట్టి యసమాన సౌందర్య మేల పొనగించితివి? నా కిప్పుడేమిదారి? ఈదుర్మార్గుని బారి నుండి యెట్లు తప్పించుకొందును? ఆత్మహత్య గావించుకొందునా? మన సొప్ప కున్నది. నవమోహనాకారుఁడును, యనురాగనమదుఁడును నగు శ్యామలరావు ప్రియస్వరూపము నన్నాత్మహత్యకుఁ బాల్పడ నీయ కున్నది. అయ్యో! నా యీ నివాసము శ్యామలరావున కెట్లు తెలియును! ఆ దయామయుఁ డెట్లు ననుం గనుంగొని రక్షించును?” అని పరిపరివిధంబుల దుఃఖించుచు మల్లిక, ద్వారీపూడి సమీపమున వీరమల్లుచే నేర్పరువఁబడిన డేరలో కూర్చుండి యుండెను. ఆమె మోము సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రిబింబమును ధిక్కరించున దయ్యను, నేడు విచారాకాంత మయియుండుటచేత రాహుగ్రీవమైన శశిబింబమువలె గళావిహీనమై యుండెను. కేశము లపరిష్కృతములై

యుండెను. తల్లి వనసభారి యయ్యను, యామెనహజలావగ్గుము నర్వ జసిహ్మన రూకర్నయమై యెప్పుడుండెను. లోకలో! అట్టిగీమకునుమ నుకుమారి కెట్టదున్నహానినము గిల్పించెను.

విభాత తిరుచు నిట్టియిట్టి ప్లుచే గీల్గించి మానవుల శోధించు చుంటినుగదా! కాపము! మల్లక యిట్టికృష్ణము లనుభవించుటకంటె వీరమల్లును పెండ్లాడీ సుఖంబుగదా! పీమల్లుగొడి కునూపికాడునదా! సాంసర్యమున శ్యామలరావును దుగాకి పోయినను సాంసరుడేగదా! ధనమ పోయెను న నాతిడుకూడ నమిసిన సామెలుచే. ఇతరుల యెడ స్నేహము మల్లికియనిన పిల్లలచేపాణములన్న నెక్కిచుగా భావించుచుండెను. మల్లికి యీ యాతిని పెండ్లాడుట కంగీకరించిన నాతిసనర్వస్వమును మల్లికి యిట్లు మగూ పో నంత నము లేదు. ఏమయమునం దియినను మల్లికి గీచిన పిల్లను చాటు న వీరమల్లు నాహసింపలేడు. నిరంతరివిశ్మయమున తి యడుగులన మడుగు లొస్తాచు సంచరించు వీరమూను నిరసించుట మల్లికి యవివేక మందుమా? లేక యాతిని దృఢీకరించుటలో నిశ్చేక కేదయిన బ్రహ్మ కారణ ముండి యుండునా? ఒకవేళ నాతిడు దుర్మార్గుడని యామె వెనుదీయుచున్నదా? ఏమో యెవరు చెప్పగలరు? మల్లికి వీరమల్లును పెండ్లాడ సంకీర్తింపిపోవుటకను, శ్యామలరావునొ కుల భ్రాతృత్వగమైన నాచరించుటకొ సిద్ధపడుటకను గలకారణ మామకే తేలియవలయును గాని మ కట్లు పోయినను? నా డుడు. మల్లికి ద్వారమునైపు తదేక దృష్టితో తీలిన చుచున్నది. అది మి. 4 లోలు ముందును. ఎందుచేత? అద్వారముకడ నెవ్వరున్నరు?

వీరమల్లు వెంటోడి లిరువురును సంభాషించుచున్నారు. వారి సంభాషణాంశము చాలహాసమున నుండుటచేతను, వారంతిహాస్యముగ మాటలాడుచుండుటచేతను మల్లికి చెవులఁబడుట లేదు. ఆమె వారి

సంభాషణ వినవలయునని యుద్దేశించుచున్నను, యుద్ధము వదలి వారిని సమీపించుటకు సాహసింప లేకపోయెను. అందులకుఁ గారణ మామెకు వీరమల్లుయొడఁగఁగల భయమేగాని నేరం గాదు. వీరమల్లు దుర్మార్గుడనియు, సమయము వచ్చిన కూనీ యొసర్చుటకు కూడ నెనుదీయఁడనియు మలిక పూర్తిగ యెఱుఁగును. అందుచేతనే యామె వీరమల్లుకంట బడుటకుగాని, యాతని కదురాడి సంభాషించుటకుగాని, జంకుచుండదది. కానిప్రతిభా విషయమన నామె కాలినికడఁ గలభయ మంతయు నశించెను. అతనినితెరవాలధారల కాహుతి యగుట కయిన నామె సమ్మతించెను. నిఁకూతనిఁ జేబట్ట సంకీర్తింప లేదు.

పాతలారా! ద్వరము నైపు చూడుడు. వారిసంభాషణము మగిసినది. వీరమల్లు వెంకట నావలకుఁ బంపినైచి మల్లికను సమీపించెను.

“మల్లికా! సింహాధరముల యందు వీరమామృతధారల గోళు భాగ్యము నా కెప్పుడు ప్రసాదించువు?”

“తండ్రి! ఏల యీకర్ణికతోఁబాక్కులు. నేను జ్ఞానవంతుల నయినప్పటినుండియు నిన్ను పితృభావమాన దిలకించుచున్నదాను. ఇప్పు డాభావమును మార్చుకొనుట భావ్యమా? అది ధర్మ మగునా? ఒకవేళ ధర్మమే యయినను నెయ్యది సాధ్యమగునా? పుట్టుక బుద్ధి బుద్ధి పుట్టెడు పుల్లలతోగాని నశింపదుగదా! నీయెడ చాలకాలము క్రిందట నా కుదయించిన పితృభావ మాజ్ఞాంతమును మానుట సంభవింపదని యెరింగియుండియు నన్నిట్లు వ్యాకుల మందఁజేయుట తగునా?”

“మల్లికా! నీవు చెప్పినది నిజమే. నీవనిదనంబున నే నీలావ ణ్యము చూచి భ్రమించి యావనాంకురసమయమున నీవు జగదేక సుందరి వగుదు వనియు, నప్పుడు నీయాలింగనచూచునదిసురత్రోడల

దేలియాడుచు స్వర్గసౌఖ్యమనుభవించుచున్నదియు, పుట్టెవాణో, నిన్నున్నివిధంబులఁ బెంచి, బెద్దవానిం గావించిన నన్ను నిరాకరించి దుఃఖింపఁ జేయుట నీకుమాత్రము వ్యాయమని చోచుచున్నదా? నీవు నన్ను తృణీకరించుటయే సంభవించునో నాకే యాడంబకములు, యీ దానదాశీజసంబులు యీశ్వరంగానములు నేనో? ఎక్కడ కనులు మూసికొని కూరుచున్నాను, స్వర్గములో నాపేరమున్న ద్రవ్యమున్న నచ్చునట్టివో నాజీవనోపాధి నిర్విచారముగ జరుగునుగదా! మదరాసు పార్కుకడ నున్ననాదివ్యభాగమున హంసకూగిల తవ్వుముపై సౌఖంబుగ నడుగుక్రిందఁ బెట్ట సుగత్యము చేసిండ్ల నుండిగలను. విశ్వేశ్వ కొని వచ్చుటచేతను. నీతిశ్రీ ప్రభావముగావించునోచుచున నన్ను బట్టించి నిన్ను పొల గైకొనిపోగు నాజీవితమును దుఃఖిభాజన మొనరించు నేమో యనుభయంబున నిట్లు ప్రచ్ఛన్ననేమో నో యూహుడు తిరుగవలె నెవఁడ నైతిని ఈక్షణమున నీవు నన్ను బెంపాడి యీ జనంబున నాతో నిష్టాపభోగంబు లనుభవించినచో నేవు మదరాసు పోయి, మనదివ్యభాగమున నె బ్రవేశించి సుఖించవచ్చును. మన మిరువురమును మనోవాక్యాయకర్మంబుల నొకరి నొకరు పుష్టజిహ్విదప నీటనకుండు గాని, ప్రభావమువారుగాని మనల నేమియు, నేయఁ జాలరు. మనకే ప్రచ్ఛన్ననేమ పావనరము నందు. పైగా, నాల్గవ ధీగ స్వాంతరుండు, యమి ధనాడ్కును తనతమాగ్తకు భక్తగ లభించి నందులకు నీకుండి యమితానందము నొందును. నామాట లాలించి నీహృదయత్వేత్రిమన నాప్రేమనీజనునకు తావంసగు ...

వీరమల్లు నుడివి సత్కారం డమితధనాభ్యుదయం గావచ్చును. మదరాసులో నాతని కొడివ్యభాగముండిన ఈడ ను జవచ్చును. గాని యధీరహన భాగ్యభోగముల కాశించి, విశ్రాంతి ప్రణయప్రవాహము సరికట్ట మల్లిక యనుమతించునా? కల్లు, ఆమెకు శ్యామలరావుపై గల

నిశ్చలానురాగము—వర్ణయము—సవిత్రిమైన ప్రేమ—సూర్య చంద్రులు గతులు తప్పినను, కలపర్వతంబులు కూలిపోయినను, భూమ్యా కాశము లేకమునును, జలనిధు లింకిపోయినను — యానిర్మల ప్రేమజ్యోతి యుద్భవించదు. ఆజ్యోతియే యంతరించుట సంభవించినచో మల్లిక నామమాత్రాననేషమే యగుట నిశ్చయము. అందుల కెంతమాత్రమును సంభవము లేదు. ఆహా! సవిత్రిప్రేమపాశబద్ధులగు వారి కీప్రపంచమే తృణప్రాయ మగును గదా!

మల్లికకూడ యిప్పు డజ్యోతిలోనికే వచ్చెను. వీరమల్లు దీని లాపము లేమియు నామెచెవిసోకి లేదు. ఆమె నిశ్చితాభిప్రాయము వల లింప లేదు. మరలించ జాలదు.

మల్లిక మూర్ఖాభావము గాంచి వీరమల్లు మరిల నెటుల పలుక మొదలిడెను.

“మల్లికా! పలుక నేమి? నాపలుకులు నీకు వినుబడుటలేదా? వినుబడుచుండియు నిర్దిష్టభావము నహించితివా? చెప్పుము. నీ నిశ్చితాభిప్రాయ మెరింగింపుము. నీమనోగతినిగూర్చి మెరింగినదివ నేను కర్తవ్య మాలోచించెదను.

ఆసమయమున నాతని ముఖమున నించుకగంభీరభావ ముద యించెను. అంగీకరిభావ మితరులకు భయోత్పాతి మగునేమో కాని మల్లికమాత్ర మినుమందయు జంకలేదు. ఆమె నిశ్చోద్భవలతో వీర మల్లును తిలకించుచు డెను. అప్రయత్నముగ నామె నోటినుండి, “నీ యభిలాష నెరవేరదు” అను మాటలు వెలువడెను. ఆమాటలు విని నంతనే యాతడు దండతాడిత భుజంగమావలె మడిచుచు ‘మల్లికా! ముందువెనుక లాలోచించుకొనక నీయిచ్చ వచ్చినట్లు వదిలుచున్నావు. కానిమ్ము. నీ కప్పు డెవ్వ రిట్లము వచ్చెదరో చూచెద’ ననిపలుకుచు యదుర్మార్గుడు తనచేతనున్న పెద్దకొరడాతో నామెను గొట్ట

నారంభించెను. ఒకటిరెండుదెబ్బ లామె యెట్లో భరించగలిగెను. వీరమల్లు నిర్దాక్షిణ్యముతో నామె నదేసనిగఁ గొట్టవోడుగెను. అమె యాదెబ్బల కోర్వచాలక లనఁజెందుచేతులను జోడించి యూతనికి నమి స్కరించుచు ప్రార్థింపసాగెను. కాని యామె ప్రార్థనము లాహృదయ మును కిరగింపఁ జాల వయ్యెను. మోహనేతపరవశుడగు నాతఁ డొడలు తెలియక యట్లే కొట్టుచుండెను. పాపము! మల్లిక యాకిం దనము మిన్న ముట్టుచుండెను. చుట్టునున్న గుహాముఖ నివాసము చున్న గుంపువా రందరును మల్లికయేడ్చు విని దుఃఖాకాశ్రితు లయ్యి తే గాని, వీరమల్లు భయంకరాకారము గాని భీతులై వారివారిగుడారములనుండి బయటకు రారైరి. ద్వారమునడ వెంకోజీవ్రాత్రము గుడ్డి నీరు గార్చుచు నిలుఁబడియుండెను. అతఁ డేమి చేయఁగలడు? పొట్టకు లేక వీరమల్లు యండను జరి యూతనిదయూరవమువలన జనించుచున్న వెంకోజీ యూతని కెదురాడి మల్లికను రక్షింపఁ గలుగునా?

వీరమల్లు కొట్టుచున్న దెబ్బలకు తాళవలక మల్లిక మూర్ఛా క్రాంతి యయ్యెను. స్పృహ దప్పి పడిపోయెను. కొరడాదెబ్బల కామె కోమలకోరిము చిట్టి పోయి రక్తము గారజుచెప్పెను. మల్లిక క్రిందపడి పోయినపిదపఁగాడ నాతఁడు స్పృహ దీరక వారెందుమూఁడు దెబ్బలు కొట్టెను. అతనిచేతులు నొప్పిదోచుటచేతఁ గాబోలునావ్రయత్నమునుండి విరమించెను. ద్వారమునడ నున్న వెంకోజిని పిలిచి, “వెంకోజీ! నీని నిటనండి బయటకుఁ బో నియకుము. నే నొకపరి మదనాసు బోయి వచ్చెదను. తిరిగి వచ్చునంతకే పరిముదినములు పట్టును ఈవారము దినములును గుంపుయొక్కచోర మంతయు నీయది. నేను లేనిలోటు లేకుండ మనవా రందఱుఁ గావలసిన మంచిచెడ్డ లన్నియు చూచు కొనుచుండుము” అని పలుకుచు నాగుడారము వదలిపోయెను.

‘శమ్మ! గుర్రము పడగిడినదని వెంకోటియంటిని మల్లికను
 యానాయముల న్నట్టిది కడిగి రోవియో మందులు పోసెను.
 ఆమెకు కొండము నీలవారములు గావించిన నామె తెలిసి
 గాచి పొడుటచున్న వెంకోటినిచూచి ‘దాహము’ అనెను. వెంకోటి
 నొట్టచే మొక్కిననాతో సానీయము పెచ్చి యొసంగెను. మల్లిక యీ
 సానీయము ప్తానంబు, దుగ్ధము కలగముగా నెవరించుకొని, ‘వెంకోటి!
 వెంకోటి! నే నీ నీలవారములు చూడ భరింపజాలను. కొక్క! ఎన్ని
 నీలబూనియూ రమ్మలొక భరింపజగలును? వెంకోటి! శ్యామల
 రావుగారి నీ నీలవారము పెరిగించువా రెవరు? అక్కటా! నా చూపు
 గుంబానాభ్యము చూ. నీ నీలవారములవలన నీరమల్లుచేసిడిన
 బడుమ, నాకొకటివలన నీరమల్లుచుగో గడువలసివచ్చేదా? నా
 మూత్రములను వినిన నీ చేరా? యిది పానీయముల చుక్కలను
 పొడగెను. అయినను చూచి వెంకోటి కడుపు తరుగుకొని
 పోయెను. అంతలోనే వెంకోటి నీలవారము లవిరామముగ గారం
 బొచ్చెను.

కొండపడిన వెంకోటి ముగ్ధుడగుచున్నచో, మల్లికను చేర
 దీసి, తల నీగి నెను. ‘తల్లీ! మల్లికా! పగిలినవారము. కాల మెప్పుడు
 నొక్కటియైన నుండదు. నీవును చెల్లెళ్ళనును కాపురము చేయునా?
 కొంతకాల మొక్క యుండకము. స్పృశింపజాలములు రాక
 పోవు. శ్వాసలరావు, పండ్లకాలకండు. అలాడు తప్పక నిన్నుష్ట
 కొనును.’ అని యోదాసనానాగెను.

మల్లిక—వెంకోటి! ఎక్కడిమాట! పురుషులప్రణయము చంచల
 ప్రాసది. నే నేనాదాపునను నదలితిన్ యానాచే మీరెందు నన్ను
 మరచి యుండును. అలాగే నన్ను శ్మశ్శయనంతుడు. అతనికి నానగి
 నిర్మాగ్నియువతి స్థాపక ముండునా?

నెట్టి—అయ్యో! నీ వెలంపవలదు. అలా తప్పుడును నిన్ను మరుచుకొనుదువు.

నెట్టి—మరుచుకొన్నా నాచుట్ట నీవనిలవువా? పెళ్లవుట కనిపిస్తే ఏమిట అని అడవలవా?

నెట్టి—అవును నీవు తేమిసిలకు! శ్యామలాపుష్ప సేవాని కల్పమునకు! అట్టి మత్తులదులనా, పాప పుణ్యములనునుగూడ మహిమ కల్పించుచున్నాను. అట్టి ప్రపంచమున నేవీరు స్త్రీలను మహితముగా గాన గాల్చుదుమాదుల నాతో శక్తి నప్పిచుదును. అలా చూసినచేసెంతయు నీవని నున్నదిముగిలించువలదు.

మెట్టి—అవును! భావించు నా మత్తు పట్టుతో యెవ్వరు నాపైకిదు? అట్టిగనెంతయు నీవును నెట్టున నీ పట్టులనాలు నానా పాపములను నీవును నెట్టునలరా?

నెట్టి—“యానును” నీగుట నాచిదా. నమూనా నీకు నీవారి కన్యమునగునాక! మత్తుకా! శ్యామలాపుష్పకు నీయినా నన్న నానా పాపములను. నీ మత్తునకు నీవగు మత్తు యిక్కము నానా పాపములను నీవు నీవని తప్పి వచ్చి నన్ను నోహ్లాని పోవును.

నా రిడువట్టు కొంతనీ, నీ వానిచి. అపరిభాషణా ఫలితముగ మత్తు మునుక అని అనుచు. మత్తు! నన్ను. కొంచె మాత్రము “కొనువుగా” యని అను మత్తుతో నాతడు వంట యిట్లు చేరెను.

ఏడవ ప్రకరణము.

—:0:—

శ్యామలరావు విలువీడి తిన్నగ లాంచిపై రాజమహేంద్రవరము చేరుకొనెను. నోటిలో నాలుగుముక్క లున్నవా రెచ్చటకరిగినను తిండికి లోటు పడరుగదా! శ్యామలరావు డాక్టరు వరీక్ష పూర్తి గావించిన వాఁడగుటచేత, రాజమహేంద్రవరము వచ్చి తిన్నగ గవర్నమెంటు ఆసుపత్రికి పోయి సర్జనుదొరగారిని కలిసికొనెను.

శ్యామలరా వాతని బాగుగ నెరుంగును. శ్యామలరావు డాక్టరు కోర్సు రెండవసంవత్సరము చదువుచున్నప్పు డీసర్జను మదరాసు ఆసుపత్రితో పనిచేయుచుఁ దఱచుగ పాఠశాల కరుదెంచుచుండెడివాఁడు. విద్యార్థు లందఱిలో శ్యామలరా వెక్కువ తెలివిగలవాఁడగుటచే నాసర్జ నాతఁడనిన నెక్కుమప్పేసుగ చూచుచుండెడివాఁడు.

కుశలప్రశ్నలు ముగియుసరికే సాయంకాల మారుగంటలు దాటిపోవుటచేత నాసుపత్రి మూసివేసి యిరువురను సర్జనుదొరగారి యింటి కరిగిరి. సర్జను క్రిష్టియ నగుటచే శ్యామలరావు హాటలులో భుజించి మరల యాతనిబంగాళాకు వెళ్ళుసరికే సర్జనుగూడ భుజించి యీవలకు వచ్చెను. ఇరువురును బంగాళాముందుగల పూలతోటలో నమర్పబడన కుర్చీలపై కూరుచుండిరి. తరువాత వా రిల్లు సంభాషణకు ప్రారంభించిరి.

దొర—ఎమండీ! శ్యామలరావుగారూ! మీరిజట్టలు(Result) వచ్చాయా?

శ్యామ—ఇంకా రా లేదండీ.

దొర—ఎప్పుడూ రానిది యిల్లా వచ్చా కేమి?

శ్యామలరావు నేత్రము లశ్రుహరితము లయ్యెను. కొంచె మాగి యాతఁడు మదరాసువదలిసది మొదలు నాటివఱకు జరిగినప్రత్యంశమును వదలకొండ దెలిపి, “దొరగార్హా! మీకిడ చాపరిక మేలక జరిగినవంగ తిది. మల్లికయెడఁగల నిమ్మపీమచభామువలన నే నిలువీడుటకైన నెనుదీయక బయలుదేరితిని. దొరగార్హా! పుష్కజ్ఞానమే కాని ప్రపంచజ్ఞానకూన్యఁడనగు నే నీవిశాలప్రపంచకంఠును నెట్లు చరింపగలుగుదునో యని భయ మగుచున్నది. నా కేదేని చారి చూపెద రనుతలంపున నిట్లు ఎచ్చితిని.” అనెను.

శ్యామలరావు దీనచరిత్ర వినువారికి దొరగారికి జాలి కలిగెను. ఇంచుకనే పాఠించి, “శ్యామలరావుగారూ! మీ కేమియు దుఃఖం వలదు. రేపుదయముననే బోర్డ కిట్టి ప్రాప్తి పొందగలిగివుడు. పరీక్షాఫలితములతో నీ కేమియు నిమిత్తము లేదు. నానంద ప్రస్తుతము రెండువేలరూపాయలు విలువగల వాగుదు లున్నవి. వాని స్వీకరించి తీసికొనుము.” అనెను. ఆహా! స్నేహవాత్సల్యము! నియ్యలై తలిదండ్రు లింటి నుండి వెడలఁ గొట్టినను, శ్యామలరావు కుళాగ్ర బుద్ధివలన సర్వజనాకర్షణీయఁడై యొప్పుచుండుటచేతనేగదా! అన్యదేవీయుఁడ అన్యమలేస్తుఁడు నగునర్జునుకూడ నాతిని నాదరించి రెండు వేలరూప్యములు పెట్టుబడి పెట్టి యాతనికి శివనోపాధిమార్గము చూపింపగలిగెను.

ఒక్కశ్యామలరావు గాదు—ప్రపంచకమున నేమానవుఁడైనను, సరియే సన్మార్గుఁడై యున్నచో నాతని కేవిధమయిన లోటును గలుగదు. శ్యామలరావు దొరగారిసలహాపై నాగురునాడే బజారునందలి యొక కొట్టు నద్దెకుఁగైకొని యం దాసుపత్రి నుంచెను. క్రొత్త యొకవింత

యనునట్లు క్రొత్తగ మెడికలుపరీక్ష వ్యాసయివచ్చి యుండుటచే నీతఁ
డేపాటి ఘనుఁడో చూడవలయునని జీర్ణరోగు లాతనికడ కరుదెంచు
చుండిరి. వారు వచ్చి నవేళావిశేషముచేతనో లేక శ్యామలరా వాసు
పత్ని స్థాపించిన ముహూర్తబలిమిచేతనో వచ్చినవా రందరకును
వ్యాధులు నివారణ మగుచుండెను. నాలుగుమాసములలోనే శ్యామల
రావుగారి పేరు పట్టణ మంతటను వ్యాపించి, యంతటివైద్యుఁడు
లేడని పృఖ్యాతిఁ గాంచెను.

శ్యామలరావు రాజమహేంద్రవరము చేరిన మరుచటిదినముననే
మోహనరావు బోలవరము విడచినపిదప తనతండ్రికిని తనకును జరిగిన
సంభాషణాశ్రయమును తా నింటనుండి వెడలఁగొట్టుట బదుటయు,
రాజమహేంద్రవరము వచ్చి దొరగారిసహాయమువలన తా నచట
స్వంతముగ నాసుపత్రి స్థాపించుట మున్నగు వన్నియు వ్రాసెను.
ఆయుర్తరము చూచుకొని మోహనరావు పరీక్షలు ముగిసినవెంటనే
బయలుదేరి వచ్చి తన్నుఁ గలసికొనునని శ్యామలరా వాశ నొందు
చుండెను. విశ్వసాధరావుగారుకూడ తన్ను నిందించుచు తనమిత్రుని
కుత్తరము వ్రాయుటయేగాక—నాతనిన్నేహమువలనఁ దాను చెడి
పోవుచున్నట్లునుమానించి యుండుటచే నాతనిఁగూడ తనయింటఁ గా
లిడవలదని నిష్కర్షగ వ్రాయునని యాతఁ డాహించెను. అందుచే
నాతఁడు ఖర్చుల కిబ్బందిపడు నేమో యని తలంచి వారంరోజులలో
సొమ్ము పఁపెదనని గూడ తనమిత్రునికి వ్రాసినయుత్తరమునం దుడహ
రించెను. ఉత్తరము వ్రాయునప్పు డాతఁడు స్వల్పమదొరగారివద్ద పాతిక
రూపాయలు చేబదులు తీసికొని పంపవలయునని తలంచెను. కాని
వారము దినము లగుసరికే యాతఁడు సుమారు వైద్యమువలన చెండు
వందల రూపాయలవఱకును సంపాదించెను. అతఁ డేరోజు కారోజు

తా నార్జించిన ద్రవ్యమును దొరగారకే యొసంగుచుండెను. మిత్తునికే వ్రాసినట్లే శ్యామలరావు వారమునాటికి ముప్పదిరూపాయలు మని యార్జరు పంపించెను.

నెలదినములకు మోహనరావు పరీక్షలు వ్రాస్తే యయ్యెను. మోహనరావు విశ్వనాథరావు, శ్యామలరావులు వ్రాసిన రెండుత్తరములు, శ్యామలరావు పంపిన ముచ్చూరు మున్నగు వన్నియు చూచుకొని, శ్యామలరావును కలసికొనవలసిన కర్తవ్యమూహింపవచ్చునని తలంచి యాతఁడు పరీక్షలయినవెంటనే బయలుదేరి రాజమండ్రి వచ్చెను.

మోహనరావును చూచినంతనే శ్యామలరావు సంతోషము నందెను. మోహనరావు వచ్చిననాటి పగలంతయు శ్యామలరావు పెద్ద పెద్దకేసులలో పనిచేయుచుండుటచేత మిత్తునితో మాట తాడుట కయిన నవకాశము లేకపోయెను. నాటిరాత్రి మిత్రు లిరువురును భోజనము గావించి చల్లగాలికి వెన్నెలలో కూర్చుండి యిట్లు సంభాషింపఁ దొడంగిరి.

శ్యామ—మోహన్! బహుశః నాయనగారు, నిన్నుగూడ వారింట కాలిడవలదని వ్రాసి యుండు రనుకొందును.

మోహ—అవును వ్రాసినారు. నీవు వ్రాసిన కవరు, నాయనగారు వ్రాసినకవరు రెండును మొకేసాటి యుండినవి. రెండును యొకే పరి యందుటచే నే నించుక యాశ్చర్యచకితుఁడ నైతిని. మొదట నీవు వ్రాసిన యుత్తరము తీసి చదివితని. అందలి యొక్కొక్కయక్షరమున కొక్కొక్కకన్నీటిబిందువు రాలెను. శ్యామలరావు! నిజము చెప్పుచున్నాను. నన్నింటికీ రావలదని వ్రాయునేమో యని నీవు సందేహించుచున్నట్లు వ్రాసియుంటివిగానా! అవిషయమై నా కిసుమంతయు విచా

రము కలుగలేదు. నీయుత్తరము ముగించినపిదప జనకుడు వ్రాసినది చదివెరిని. అందలియక్కరము లన్నియు నొక్కొక్కయింధనమై నా కోపాగ్నిని మరింత రగుల్కొల్పినవి.

శ్యామ—అయ్యుత్తరము నీకడ నున్నదా?

మోహ—ఉన్నది.

మోహనరావు లేచి లోనికిఁ బోయి తనపెట్టెలోనుండి యొక కవరును తీసుకొనివచ్చి శ్యామలరావున కొసంగెను. శ్యామలరావు దాని నిట్లు చదువఁ దొడంగెను.

మోహన్!

నీవును శ్యామలరావును గావించిన కపటాలోచనమంతను దెలసినది. తల్లిదండ్రులు లేనివాడ నని నిన్ను దయఁదలంచి నందులకు నాకుఁ బ్రత్యుపకారము బాగుగా చూపితివి. మీరిరువురఁడనుఁ గలసి వర్ణసంకరమున కొడిగట్టితిరా? దొమ్మడిబాలికను శ్యామలరావున కిచ్చి పెండ్లిచేయఁ బ్రతిపదాల్పితివట? ఈరోజుననే శ్యామలరావు నింటనుండి వెడలఁగొట్టితిని. నీవుకూడ మదరాసునుండి బయలుదేరి యిక్కడకు రా నక్కరలేదు. శ్యామలరావును నీవును కలసి యా దొమ్మరిగుఱువులో చేరి మీయిష్టానుసారము సంచరింపుఁడు. నీ వింక పోలవరము రా నవసరములేదు.

ఇట్లు,

విశ్వనాథరావు."

శ్యామలరావు ఉత్తరము ముగించి, 'మోహన్! ఆయన యిట్లు వ్రాయునని సందేహించియే యుంటిని. నాన్నగారు నీకు డబ్బుపంప రనియు నీవచనట నిబ్బంది వడుదురనియు తెలిచియే నీకు సొమ్ము పంపితిని.' అనెను.

మోహ—సరికాని మల్లిక యుక్కడనున్నదో తెలిసినదా?

శ్యామ—తెలియలేదు. నిజముగ నాసుపత్రి ప్రారంభించి నప్పటినుండియు నాకు తీరికయే లేదు. నీ శిష్యుడు వస్తువాయని కని పెట్టుకొని యుంటిని.

మోహ—సరే! నేను శేష బయలుదేరి వారిజాడ లరసి వచ్చెదను. రమ్మ, పరుందము, రాత్రి మియిలపర్చియాణములో నిద్రలేదు.

వా రిరువురును లోనికిఁ బోయి నిదురించిరి.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

—:0:—

రాజమహేంద్రవరమునఁ బేరెన్నిక గాంచిన ధనవంతులలో నుబ్బరావుగా రొకరు. ఆయని యెంతటిభాగ్యవంతుడో యంతటి లోభి. కావుననే యాతఁ డంతటిద్రవ్యమును కూడ బెట్ట గలిగెను. ఆతఁడు విశేషధనవంతుఁ డయ్యును నిరంతరభోగి యయ్యును, నాతని భార్య నీరదమాత్రము రోగభూయిష్టయై యుండుటచే నాతఁడు నిరంతరమును వగం బాగులుచుండెను. ఎందఱువైద్యులచేతనో యశాషధ శేవగావింపఁజేసెను. అతని నిలువధనముతో సగమువరకు నామెమందు లకొఱకు వ్రయపరుపఁ బడెను. భార్యవ్యాధి కుదురకపోవుటచేత నొక వైపునను కష్టించి కూడబెట్టిన ధనము వ్రయపడిపోయినందుల కొక వంకను యాతఁడు బెంగగొని చిక్కిపోవుచుండెను. ఆతఁడు మదరాసు లో కూడ రెండుసంవత్సరములు కాపురము పెట్టి భార్యకు మందుల నిప్పించెను. అప్పటికిని యామెవ్యాధి నివారణ కాలేదు. సరిగదా యిట్టిదనికూడ నెవ్వరును సరిగ నిర్ధారణ చేయఁజాలకుండరి. తుదకు నుబ్బరావుగారు స్త్రీణము విసికి భగవంతునిపై భారమువైచి యూర కుండెను.

ఆతఁ డూరకున్న నిరుగుపొరుగువారూరకొందురా? శ్యామల రావు పురాణజ్వరములను, క్లిష్టవ్యాధులనుకూడ కుదుర్చుచున్నాడను ప్రఖ్యాతి వ్యాపించినంతనే వా రంద రాలనిఁ జేరి శ్యామలరావుగారిచే మం దిప్పించుమని పోరు పెట్టఁదొడంగిరి. కాని యాతఁడు మం దొసంగి యెంతసొమ్ము నిమ్మనునో యనుభయంబున నాతఁడు వెనుఁ దీయుచుండెను. కొన్నిదినములు గడచినపిదప పురుషులు చెప్పుటమాని

స్త్రీలు వచ్చి మెల్లగ నాతనిభాగ్యతో శ్యామలరావు గొప్పకైద్యుడనియు, చాలవ్యాధుల నివారణగావించె ననియు చెప్పఁ దొడంగిరి. ఆమె వారిపలుకు లన్నియు విని విని, నాతనికడ మందు తీసికొనినచో శాగుగ నుండునని తలంచెను. ఒకనాఁడు నాథునిం గాంచి, 'ఏమంజి! యెవ్వరో శ్యామలరావు గారట, చాలగొప్పకైద్యుడట, ఆయనవద్ద కొంతకాలము మందు తీసికొనినచో శాగుగ నుండునేమో' యనెను.

సుబ్బా—మదరాసు జనరల్ ఆసుపత్రి సర్జనురగారికన్న గొప్పవాడా? చాలులే. డబ్బుదండుగయే కాని నేను మీ యులాభము లేదు.

నీర—పోనిండు. మీరు డబ్బియ్య వద్దు. నాతండ్రిగాదు నాకు పెట్టిన కంటె నమ్మి యాదనముతో నేను మందు తీసుకొందును. మీరు వెళ్ళి ఆయనను తీసికొనిరండి.

సుబ్బా—ఆతఁ డింటికి వచ్చి చూచినందులకు ఛార్జ్ చేయు నేమో. ముందు పదిరూపాయ లియ్యి.

నీర—అక్కరలేదు. ఆయన యింటికి వచ్చినందుల కొక్కపై నయైన దీసికొనరట. మీరు పోయి చెప్పినవెంటనే అడ్డబండిమీద బయలుదేరి వచ్చుచు. బండిఅడ్డకూడ మన మీయ సక్కరలేదు.

సుబ్బారావుగారు సజే యనిరిగాని నజముగ నాతని దోడ్కొని వచ్చినచో చాలధనము ఖర్చు చేయవలసివచ్చునని ఏ మేమియో సాకులఁ బెట్టి మఱి నాలుగుదినములు వదలెను. కాని కృష్ణాక్షమంబున భార్యపో రెక్కు వగుటచే నాతండు తుద కెట్టులో బయలుదేరి శ్యామలరావుగారి యాసుపత్రి కరుదెంచి యాతని వసుయింటికి రమ్మని కోరెను. శ్యామలరావు సుబ్బారావుగారుగొత్తమమబడి బయలుదేరి సుబ్బారావుగారియింటికి చేరెను.

సుబ్బారావుగారిగృహము వీరభద్రపురములో నున్నది. అది యొక చిన్నమేడ మేడమీద మధ్య రెండుగదులు, ముందువెనుకల వరండాలును గలవు. క్రింద యిల్లు చాలవిశాల మైనది.

శ్యామలరా వాగ్మహాముఖాని కరిగెను. ఒకమంచముపై శల్య గతయై పరుండియున్న నీరదను చూచెను. సాపము శ్యామలరావు గుండె నీ రయిపోయెను.

శ్యామ—ఏమండీ! ఏ తెతకాలమునుండి వ్యాధిపీడితులై యుండిరి?

సుబ్బా—సుమారు పదివత్సరములనుండి.

శ్యామ—ఇంతకాలమువఱకు నాపథ మొసంగలేదా?

సుబ్బా—ఇవ్వ కేమి! కొన్నివేలు ఖర్చయినవి. రెండేళ్లు మదరాసులోగూడ నుండి మం దిప్పించినాను అదేమి మొండివ్యాధియో నానాటి కెక్కు వగుచుండెనుగాని తగ్గలేదు.

శ్యామలరా వాశ్చర్య మంచెను. సాధారణముగా మదరాసు యానపత్రిక వెళ్ళినవారు సంపూర్ణారోగ్యవంతులయినఁ గావలయును. లేదా మరణింపనైన మరణింపవలయును. అంతయుగాని వ్యాధి నివారణగాక తిరిగిరాదు. అట్లు నచ్చుట కచ్చటిసర్జనుగూడ యంగీకరింపరు. శ్యామలరావు రోగిదరి కరిగి నాడి పరీక్షించెను. సంపూర్ణారోగ్యమును సూచించుచుండెను. దానితో నాతడు మరింతయూశ్చర్య మంచెను. నాడియంతపరిశుభ్రముగ నుండ నామె యల్ల శల్యవశేష యగుటకు గారణ మేమో యని యాతఁ డాలోచింపఁ దొడఁగెను. ఎంత యోచించినను యాతనికిఁ గారణము గోచరింపలేదు, ఏమీ నిర్ధారణ గావించుటకును దోచలేదు, అయినను తనయాశ్చర్యమును వెల్లడి కానీయక “సుబ్బారావుగారూ! నాతో రండి మం దిచ్చెదను, రెండుసేనాలు పీసికొని రండి” అనెను.

వారిరువురును బయలుదేరి యాసువ్రతికి వచ్చిరి. శ్యామలరా వప్పటి కే మేమో నాలుగైదుమందులు కలిపి రెండునీసాలలోను వేస్తేయగ పోసి వాని నుపయోగించు విధ ముచదేసించి పంపెను సుబ్బారావుగారు వెడలిపోయితరువార శ్యామలరావు చాలవైద్య గ్రంథములఁ దిరుగవేయఁజొచ్చెను. కాని యెచ్చటను నాతని కిట్టి విచిత్రవ్యాధి యగఁడలేదు.

ఆకనిగోగోచు గాంచి మోహనరావు తనైరముగో “ఏమి టట్లాలోచించుచుంటివి? మల్లిక గుంపునండి పోయియున్న తెలిసివదా!” యనెను.

ఆకస్మికముగ వచ్చిన మోహనరావును, యాతఁడు పలికిన మల్లిక గుంపువీడిన సంగతియు విని యాతఁడు మరింత యాశ్చర్య మందెను. మోహనరావు వారముదినములక్రిందటనే మల్లిక వృత్తాంత మిది వచ్చెదనని చెప్పి వెడలిపోయెను. ఆఁడప్పుడే తిరిగివచ్చుటచే నాతఁడు సుబ్బారావుగారి భార్యయొక్క వ్యాధిని గురించిన యాలోచనము మాని మల్లికనుగూర్చి యాలోచించ వొడఁగెను.

“మోహనరావు! ఏమంటివి? మల్లిక మే మెప్పుడు?”

“అమె గుంపుగోనుండి పారిపోయిన దట.”

“ఎప్పుడు?”

“నాలుగుదినములక్రిందట. ఆమెనువాడే గుంపువారందరును తలయొకదారిని వెడలిపోయిరి. ఆగుంపుకు సంబంధించిన వెంట్రోజీ యనువాఁడుమాత్రము కానవించెను. అతఁడే నా కీవిషయము లన్నిఁ దెలిపెను.”

“మల్లిక యెందులకు వెడలిపోయినది?”

‘శ్యావలరావూ! ఏమనిచ్చెను? వీరమల్లు కడుదుర్మార్గుడని యిదివరకే నీవు వినియుంటివిగదా! ఆతఁ డనుదినమును మల్లికను పెండ్లాడుమని నిర్బందింప సాగెనట. ఆతఁ డొనర్చుచున్న బాధల నన్నిటిని సంహించుచు యామె యంతవఱ కెట్లో కాలము గడుపుచువచ్చె నట వారముదినముల క్రిందట నొకనాఁ డాతఁడు నీవు మల్లిక కొనంగిన యంగరిమను గాంచెనట. దానితో నాతనియగ్రహ మినుమడించెను. తదాది యాతఁ డొనగుబాధలను భరింపజాలక మరినాల్పదినముల కామె యర్ధరాత్రంబున నిలువీడి వెడలిపోయిన డట! ఆమరునాఁడే గుంపువా రెల్ల మాయ నయ్యిరి. వీరమల్లుకూడ ఏ మయ్యెనో యెవ్వరికిని తెలియదు.’”

‘మాహనరావూ! మిగిలినవారిసంగతి మన కేల? వెంకోడే మల్లికలక్షేమము తెలుపుము.’

“చెప్పుచుంటివిగదా! మల్లిక యేమయ్యెనో తెలియదు. వెంకోడేని మాత్రము తీసుకొని వచ్చితిని.”

‘ఏడీ! ఎక్క డున్నాడు?’

‘సత్రములో నున్నాడు. రమ్మనిచ్చెప్పితిని. ఈసరికి వచ్చుచునే యుండును.’

ఇంతలో వెంకోడేగూడ వచ్చెను. వెంకోడే శ్యావలరావునకు ననుస్కరించి, ‘బాబూ! నేచెప్పినంత పనియు జరిగినది. వీరమల్లు పెట్టుబాధలు భరింపలేక మల్లిక యెచ్చటకో పారిపోయినది. మరునాడు గుంపువా రందరనుగూడ సదృశ్యులై రి. వీరమల్లు మల్లిక పారిపోవుటకు నేనే కారణమని నల్గురు నన్ను కొరడాతో యెక్కలు నొప్పికలు గువలకు బాడెను. తరువాత నాఁడే మయ్యెనో తెలియదు. జరిగినది

తరువాత నిన్నటిసాయంకాలమురకు మల్లికత్తె నెడకితిని. కాని
లాభము లేకపోయెను ఇంతలో మోహనరావుగారు కనబడిరి.
ఆయనమాజ్ఞప్రకారము బయలుదేరి యిటు వచ్చితిని.' అనెను.

శ్యామలరా చాతనిమాట లాలించి, 'మోహన్! ఇప్పుడు
కర్తవ్య మేమి?' అనెను. మోహనరావు చేతిగడియారము చూచి
పండ్లొందు గంట లైనది. కర్తవ్యము 'పాలోచింతము. వ్రస్తుతము
పరుండము రండు' అనెను. తోడనే వా రెల్లరును లోనికిఁ బోయి
పరుండిరి.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

‘ఏమండీ! డాక్టరుగా రింకా రాలేదా!’

‘రాలేదు. వచ్చే నేళయింది.’

‘అయితే కీటికీటలుపులు తీసి వెయ్యండి. గాలి తగలాలనేకదా మేడమీద వెయ్యమన్నారు నామంచము.’

సుబ్బారావుగారు కీటికీటలుపులు తెరచిరి. నీరద మంచము దగ్గరే యొకకుర్చీ వేసెను. తాను డాబామీదకు వచ్చి శ్యామలరావు గారి రాకకొరకు నిరీక్షించుచుండెను.

ఇంతలో నొకబండివచ్చి వారియింటిముందు నాగెను. ఆబండిలో నుండి మోహనరావు శ్యామలరావు దిగిరి. సుబ్బారావుగారు శ్యామల రావును బాగుగ నెరుంగును. శాని మోహనరావునుమాత్ర మెన్నఁ దును చూచి యుండలేదు. సుబ్బారావు మేడమెట్లు దిగి క్రిందకు వచ్చి యొకభటుని మేడపై గదిలో మరియొకకుర్చీ వేయుమని చెప్పి యా మిత్రద్వయంబును సవిసయముగ నాహ్వానించెను. వా రందరును మేడపై కరిగిరి. మోహనశ్యామలరావు లిరువురు చేరియొకకుర్చీపైఁ గూర్చుండఁ జేసి సుబ్బారావుగారు మెల్లన, ‘డాక్టరుగారూ! ఆయన యెవరు?’ అనెను.

శ్యామ—ఇతను నా స్నేహితుఁడు మొన్ననే యింజనీరింగు పాఠశయి వచ్చినాఁడు.

సుబ్బా—అటులనా? ఆయనకూడ నొకడాక్టరుగా రను కొంటిని.

శ్యామ—నరిగాని రాత్రి నిద్ర పట్టినదా!

సుబ్బారావు నీరడవైపు తిరిగెను. నీరడ మెల్లగ 'కొంచెమునేపు మాతోమే నిద్రించితిని.' అనెను.

శ్యామలరా వెదుటనున్న గోడవైపు చూచుచు కేదియోయూహించి చుచుండెను. అతనికి కూడ నామెవ్యాధి తల్పము బోధపడలేదు. అప్పటికి సుమారు పదిదినములనుండి మంచిచుచుండెనుగాని వ్యాధి కుదురులేదు. అతఁ డట్లాలోచనానిష్ఠుడై గోడవైపు చూచుచుండ నాతని కాకస్మికముగ నాశ్చర్యము కలిగెను. చలాలున నాతఁడు కుర్చీపై నుండిలేచి యెదుటనున్న గోడకడ కిరిగెను. అతినివ్రివర్తన మటచున్నవారి కందఱునను యాశ్చర్యము గలిగించెను. శ్యామలరా వాగోడకు వేగిలాడుచున్న యొకచిక్రివలయును పోసెను అది యొక బాలిక చిత్తరువు. శ్యామలరా వాడలమును తదేదీక్షగి పోగించి యొకటిరెండశుక్రణములు దాల్చెను కాని యంతలో నాతఁడు కిసులు తుడుచుకొని, దుఃఖమును పోలో పడినవలెనని భావించునో వరి డాలోనికి వచ్చి సుబ్బారావుగారిని పిలిచెను. సుబ్బారావు మోహన రావు నిరువురునుఁబాడ వచ్చి యూహించి గెలిపించిరి.

శ్యామ — ఏమంకి! ఈచిత్రపట మున్నది?

సుబ్బారావు కన్నీరు పుచ్చెను. 'అమ్మో! ఇది నామీకుఁగిరిక — లేక లేక గెలిగిన నాతానము. అచిత్తర వామెకు మూవనమేలు నీయించినది. ఆఫోటో పీయించిన యొకవర్షరమున క్లోమే వోరులనే నుపా రింపఁబడియెను. బోలీసువారి కెఱుకవలెననినది వారిప్రయత్నము లన్నియు వ్యర్థమయ్యెను. ఇక వేయుది కేమనను రామునేనుకొని యూరకుంటిమి' అనెను.

శ్యామ — ఈపటమును జరిగి యున్నది కెంతకాల పుగును?

సు — పది లేక పదునొకండు పర్వము పుగును

శ్యామ — అయివో నాను కేలించియున్న నిప్పటికి —

సు—పదునాలుగు, పదునైను వత్సరముల యీడుగఁబడి యగును.

శ్యా—ఇటు చూడుడు. కుడికంటిలో నేదియో పల్లగ నున్నది అది నేమో చెప్పఁ గలరా?

సు—అవును. అది పుట్టుమచ్చ. ఆపుట్టుమచ్చనా సనే యామెను చూచినవారందఱును యామె చాలయదృష్టవంతురా నని పలుకుచుండెడివార. కాని దానియదృష్టమునుమాయదృష్టమును యీతీరునఁ బరిణమించెను.

శ్యా—సుబ్బారావుగారూ! కంటిలోనిది నిజముగ పుట్టుమచ్చయే యైనచో మీ కేమియు భీతిల్ల నవసరము లేదు. ఆమె జీవించియున్నది. అచిరకాలములో మీపిల్లను మీయండఁ జేర్వఁగలము.

సుబ్బారావుముఖము వికసించెను. తనపుత్రిక జీవించియున్నదని వినుటకంటె తండ్రి కానంద మేమి కలదు? ఆతఁ డాత్రముతో 'డాక్టరుగారూ? ఎక్కడ నున్నది?' అనెను.

'చెప్పజాలను కాని జీవించియుండుట మాత్రముయదార్థము.'

మంచముపై పొండిన కీరద వారి సంభాషణయు పూర్తిగ వినఁజాలక పోయినను, ఏకపుత్రిక, జీవించియుండుట యనుమాటలు మాత్రము వినఁగలిగెను. ఆపలుకులు చెవులఁబడినంతనే యామె కమితమైన శక్తి మదయించెను. అంతనడుగు మెల్లగ మాటలాడుచున్న యామెకు గట్టిగ మాటలాడు శక్తి గలిగెను. మంచముపై లేచి కూర్చుండి 'డాక్టరుగారూ! మీకారై జీవించియున్నదా?' యనెను.

శ్యామల పు మెనుదిరిగి చూచెను. ఆతఁ డమంచముపై కూర్చుండియుండెను. ఆమెను గాంధీనంతనే శ్యామలరా వామె పుత్రికా వియోగ దుఃఖమున పట్టు కృశించి పోయిందే గాని నిజముగ వ్యాధి లేదని గ్రహించెను. తోడనే యాతఁడు గదిలో వచ్చి తన

శ్యామలరావు వీచి, శంకులుగానూ! మందు కలిపిన
 పంపండి, శిశుమన్యుల నియోగించి మీకమాత్రై ను వెదగించెదను.
 అని పలుకుచు వెంకటరావుతో బయలుదేరి, వీధిలో తమకొరకు
 నిశ్చీంచుచున్న గుల్మపుబంజి పె నెనగిపోయెను.

కుక్కపై నూచుండి అమ్మగారూ! భయమందాదు. మీపుత్రిక
సంగతిమే చెప్పుకొనుచున్నాను. పండువెలకేందటనే నీ నామెను
చూచితిని. ఆమె జీవించియే యున్నది. ఇప్పుడెక్కడ నున్నదియో
దెలుపజాలను. కాని యచిరకాలములో మాత్రం మామెను వెదుక
గలనని నొక్క చెప్పగలను. అనెను.

నిజమేగా. బాబూ! నాసత్యవతి పించియున్నదను వార్త
నీనుల సోకెప్పుడే నావ్యాధి మూడువంతులు పారించి వాయెను.
దయయుంచి యామెను నా కినులం బట్టెచివో నావ్యాధి పోయె
నము కాగలదు. నాకేత నేమందును యవసరము లేదు. అని పరిపరి
విధముల విలపించుచున్న నీరదను గాంచి మోహనరావు ఎంతోన నవ్వి

పదియవ ప్రకరణము.

—:0:—

శ్యామలమోహనరావు లింటికి వచ్చి. వారిరాకకొరకు వెం
కోజీ నిర్వీణుడునుండెను. వారిరువురము బండిదిగి సావజీబ్ ప్రవేశించి
యాసీనుడైన పిమ్మట వెంకోజీ వారిని దర్శించి, బాబూ! మల్లిక పోల
వరము వెళ్ళినట్లు తెలిసివది. అనెను.

ఆమాట శ్యామలరావునకు తలపై పిడుగు పడినట్లు తోచెను.
ఏయవతిని తాను ప్రేమించుటవలన సంతింతనరాని పరాధనము నొంది
యింటనుండి వెడలఁ గొల్పఁబడెనో, ఏయవతి యమితధనసంపన్నుని
కుమార్తెయయ్యునుఁ గాలవశంబునఁ దననిజచరిత్ర మరుగుపడ నెల్లఁ
చెతెను గన్పఱపఁబడుచున్నదో, యామల్లిక—యామె యానిన నొక
తెల్ల భగ్గునమంటచే బాధపడు విశ్వనాథరావుగారి యింటికిఁ దన
కొరకు వెడలె ననునా ర్థవిని శ్యామలరావునకుఁ డొకజాతపోయెను.
'మోహన్! మల్లిక జనకునికంటఁ బడిన నాతఁడాయెనుఁ గొట్టుటకుఁ
గూడ వెనుదీయఁడు. నేను నెప్పుట కీనాడు ముఖ్యావసరమయిన
కేసులు చూడవలసియున్నది. నెకోజీని నె.టంబెచ్చుకొని నీవొగి
మల్లిక కేహసియుఁ గలుగఁగూడ రక్షించి తీసికొని రావలయును.' అనెను.

'సందేహ మేల! అవశ్యము తీసికొని వస్తురు. వెంకోజీ యామె
పోలవరము నెడలిన జ్వరించిని క్షణముననే నే నెల్లు గావింపవలయు
నని నిశ్చయించుకొంటిని' అని పలికి మోహనరావు తనచేతిగిడియారము
చూచి యెప్పుడు తొమ్మిదిగంట లయినది. ఇక యరగంటలో లాంచి
బయలుదేరును. దానిపై బయలుదేరినచో మధ్యాహ్నమునకు వెళ్ళ
గలము.' అని పలికెను.

‘భోజనము?’

‘అవసరము లేదు. ఏకాభీయో తీసుకొందుము లెమ్ము. మల్లికను తిడుగ నిటకు నులభముగఁ జేర్చువరకును నాకు నిద్రాహారము లగత్యము లేదు.’

‘మిత్రుడా! నీకు నాయెడంగల యభిమాన మద్వితీయము గదా!’ యని పలుకుచు శ్యామలరావు పెట్టె తెరచి యందుండి పది రూపాయలు తీసి బల్లమీద నుంచెను. మోహనరా వాసామ్ముగై కొనుచు, ‘వెంకోజీ! సిద్ధముగ నుంటివా?’ యని ప్రశ్నించెను.

‘సర్వసిద్ధముగ నున్నాను. మీదే యాలస్యము!’

వారిరువురును బయలుదేరి హాటలు కరిగి ఫలహారము గావించి కాఫీ తీసికొనిరి. పిదప వారు లాంచి రేవులోనికిఁ బోయి యట పోలవరము శ్రీయూణసన్నాహముననున్న లాంచిపై నెక్కి కూర్చుండిరి. కొలదిసేపటిలోనే యలాంచి రేవు వదలెను.

లాంచిలో జనము కీటకిట లాడుచుండిరి. మోహనరావుగాని వెంకోజీగాని వారిలో నొక్కనినైన యెరుంగరు. కాని వారందఱును యేకగ్రీవముగ శ్యామలరావుయొక్క విసయసంపత్తి, యాశనికిం గల నైద్యవిద్యాప్రవేశము మున్నగునవి యమితముగఁ గొనియాడ జొచ్చిరి. ఆపల్కులు వెంకోజీమోహనరావుల కమితానందము గలిగించినవిగాని మధ్యమధ్య మల్లిక జ్ఞప్తికి వచ్చుచుండుటచే వారియానందమున కిం చుక వ్యాఘాతము గలుగుచుండెడిది.

లాంచి క్రమక్రమమున నొక్కొక్కరేవులోనే యాగుచు దిగు వారిని దింపుచు, యెక్కువారి నెక్కించుకొనుచు ప్రయాణము సాగించి

కట్టకడక మధ్యాహ్నము రెండుగంటలగుసరికి పోలవరము కేవునకు చేరెను. కేవుకు చేసంతనే వెంకోజీమోహనరావు లండజీకంటె ముందుగ దిగి వడివడిగ నడచుచు గ్రామములో బ్రవేశించిరి. ఉదయము నుండియు భోజనము లేకపోవుటచేత వారిదువు రమితముగు తుదబ్బాద సనభవించుచుండిరి. అందుచే హొటళ్ళలో నెచటనైన నన్నము లభించునేమో యని పర్యయత్నించిరి. కాని వారియభిమత మీ డేరలేదు. అందుచే నాపూటకూడ ఘోషారములతోడనే గడపుటకు నిశ్చయించుకొనిరి.

మోహనరావున కాయూరం బాలమంది స్నేహితులు గలరు, గాని వాదందఱును విశ్వనాథరావుగారు తనపై శ్రద్ధరితోడను చెప్పిన లేనిపోనినేరములను విశ్వసించి తన్నాదరింప కేమో యనుభీతిచే గాబోలు నాతడడు వారి నెవ్వోనిఁ దర్కింపలేదు, హొటలులో కాఫీమున్నగునవి గైకొని, కొంచెము విశ్రామించినపిదప మల్లికను వెదుకవలయునని నిశ్చయించుకొని మాహొటలు యజమాని యనుజ్ఞపై నందలి యొకగదిలో మడకమంచము మీదఁ బరుండెను, పరుండుట తోడనే యాతనికి నిద్ర పట్టెను.

మోహనరావు నిద్రించుట చూచి వెంకోజీ కూడ నిద్రించుటకు యత్నించి యతివ్రతముపై నిద్రింపగలిగెను.

నాయంకాల మయిదుగంట లగుసరికి మోహనరావు మేల్కొంచెను. అగదిలోనే నేలమీద కండువా పలుచుకొని వెంకోజీ నిద్రించుచుండెను, నిద్రించుచున్నవానిని లేప నేల యని మోహనరావు తాను ఫలహారము గావించి, వెంకోజీ లేచినపిదప నాతని కేమయినఁ గావలసిన నొసఁగమనియు తాను తిరిగి వచ్చువఱ కాతని నటనే యండుమని చెప్పుమనియు హొటలుయజమానితో చెప్పి తాను మల్లిక ననే

సీంచుటకై బహులుదేరెను. పోరి నడిగిన మల్లికజాడ లరయఁ గలదు? ఆతఁ డాలోచనానిమగ్నుడై పిట్టవానివలె యూరఁజెయుఁ గలియుఁ దిరుగుచుండెను. ఎవ్వలను యూతెసకే మల్లిక జాడ కనుపింపలేదు. తన యం దభిమానముగల కొందరు పెద్దమనుష్యులను మాత్రమే మల్లిక విషయమై ప్రశ్నించెను. నారామ నాగతిదినుననే చూచిస్సెను, యామ విశ్వనాథరావును దర్శించి శ్యామలరావు విషయము కనుంగొన యత్నించుచున్నట్లును చెప్పిరి. ఆకటా! ఎంతప్రమాదము తిట్టించు నున్నది? ఏకృత్యమునలన మల్లిక కళాయము గలుగునేమో యని శ్యామలమోహనరావులు భయపడుచుండిరో యాకృత్యమునే యామ యొనర్ప సాహసించు బాతెనికి వృద్ధయనేదన గలిగించెను. అటునుండి కయంటున నాతఁడు విశ్వనాథరావుగారి యింటికిఁబు రుడచెను. ఇట్లు తయు నిశ్శబ్దముగ నుండెను. నిరంతరమును పరిచారి కాగణంబులతోడను ధనాద్యుండగు విశ్వనాథరావుగారిని దర్శించుట కాచుట్టుప్రక్కలనుండి పచ్చుచుండు యుద్యోగిస్థలు, తెగుమనుష్యులతోడను నిండయుండి నేతానందకరముగ నొప్పుచుండు బాదివ్యభవన మానాడు నిశ్చలించి వహించి మోహనరావువృద్ధయను ను కలంప సాగెను. వీధిద్వారముకడనున్న పరిచారికుండకక్క రాగృహమున నురెవ్వరును యున్నట్లు గాన్పించలేదు. బహుశః సుకీలా విశ్వనాథరావులు మేడమీన యుందు రని యాతఁడు భావించెను. తాను వాకట బడుటఁ తటస్థించినచో వారికోపాగ్ని కింధన మగుట తప్పదని యాతఁ డెరుంగును. అందుచే ద్వారముకడనున్న నేవకునివలన వారివృత్తాంత మరయవలయునని నిశ్చయించుకొనెను. మెల్లమెల్లన నాతఁ డాభవచమును సహించెను. తల వాకిటనున్న నేవకుండు మోహనరావును చూచి యానమాలు పట్టి 'బాబూ! కాలగతి యిట్లు మా హాస్యమిది.' అని కనులనీడు నించెను

మోహ—ఏమి జరిగినది?

సేవ—ఏ మున్నది? ఏదో కారణము నిరూపించి అయ్యగారు అబ్బాయిగారి నింటనుండి వెడలగొట్టిరి. అప్పటినుండియు అమ్మగారు కుమారునిపై బెంగచే మంచము పట్టిరి. ఎందరువైద్యులనో తీసికొని వచ్చి యాషధ మిప్పించిరి. కాని యిసుమంతయు లాభము కనబడలేదు. గృహపరిస్థితు లిట్లున్నవ. మధ్యాహ్న మెవ్వరో మల్లిక యట వచ్చి శ్యామలరావుగా రెక్కడ నున్నారని నను బ్రశ్నించెను. మేడ మీదనుండి యయ్యగా రామాట విని చటాలున క్రిందకువచ్చి, 'ఓసీ! దొమ్మరిముండా! నాకొంప కూల్చుటకు నీ వెక్కడ దాపురించితివి.' అని యింకను యేమేమో నిందాగర్భితవచనంబులఁ బల్కుచు నామిను రెండుదెబ్బలు కొట్టెను. పాప మాయువతి భోరున నేడ్చుచు వెడలి పోయెను.

మోహ—ఆమె యేవైనా భోయెను.

సేవ—గోదావరివైపు భోయినది. ఈసరి కామె తీరము చేరునేమో!

మోహనరా వట నిలువలేదు. రయంబున నాతఁడు గోదావరీ తీరమనకుఁ బరువెత్తెను. అతఁడు పరుగెత్తునప్పు డాతనిపదములు భూమిపై నాన లేదనియే చెప్పవచ్చును.

తీరమును చేరి యాతఁ డానదికివచ్చిదేశ మంతయుఁ బరికించెను. అప్పటికే పద్మినీవల్లభుఁడు నిజయశఃచంద్రికల నెల్ల నశియింపఁ జేసికొని యపరాంబుధి మునింగెను. చీకటులు నలుమూలల నలుము కొనుచుండుటచే నాతడుచాలదూరముపరికింపలేకపోయెను. మోహనరా

వాతీరమువెంబడి చాలదూరము ప్రవాహమున కెదురుగను వాలుగను గూడ నడచి చూచెను. అప్పుడుకూడ నాతనిప్రయత్న మేమియుఁ కొనసాగలేదు.

మోహనరావు మొదట తాను చేరిన చోటకుఁ జేరెను. మల్లిక యెచ్చట కరిగి యుండును? మోహనరావు గమ్యస్థానము చేరుట కాల స్యమయినదా? మల్లిక యీవరకే తనశరీరమును పవిత్రాగౌతమీ గర్భమున నదృశ్యము గావించుకొని యుండునా? సేవకుని పలుకులే యదార్థము లైనచో నట్లు జరుగుట కుచితము లేదు. వ్యవధి లేదు మోహనరావు విట్లాలోచనాపరవశుఁడైతిల్లడిల్లిసాగెను మల్లిక నిజముగఁ బ్రాణత్యాగమే గావించినచో తనమిత్రుని గతి యేమి కావలయును? ప్రేమమయస్వరూపిణియగు మల్లికకొఱ కాతఁడు గూడ యసువులఁ గోల్పోవుట నిక్కము, మిత్రుఁడుకూడ నశించిన పిదప మోహనరావు వెవ్వరికొరకు జీవింపవలయును? పెంచినతెలిదఁదుల కానాడే విరోధి యయ్యెను గదా!

తుట్టతుడకు మోహనరావుకూడ యాత్మహత్య గావించుకొన వలయునని నిశ్చయించుకొనెను— కాని కార్యదీక్షాపరుల ప్రయత్నములు వ్యర్థము లగునా? అందునను మోహనరావు పరోపకారచింతతో—యొకప్రాణమిత్రుని కొఱకు—ఒకసుందరీనుణి ప్రాణముల రక్షింప యత్నించుచుండ నాతని భగ్నుమనోరథుని గావించుట కాదయ్యా మయిందగు పరమేశ్వరుఁ డనుచుతినునా? కల్త. భక్తపోషణానంద తన్మయుండగు సర్వేశ్వరుం డన్నడును పాపాణహృదయుఁడు కానేరడు. ధర్మమార్గావలంబకులకు హాని కలిగింప నేరడు.

మోహనరావునకు సమీపముననే యొకబరువైన పదార్థము దభాలున నీటిలో పడినట్లయ్యెను. ఆశ్చర్యము మోహనరావు వీనుల సోకి

నంతనే యాతనిహృదయ ముప్పొంగి పోయెను. తనయత్నము సఫల మయినదని యాతఁడు భావింప చొడంగెను.

మోహనరా వాలసింహక నదిలో దిగెను. తనకు వీకిలోతువట శాతమ వెదకెను. ఏమియు నగుపడలేదు. అనిశ్చబ్ధాఘాంధకారబంధు రింబగు నదీగుఢ్యంబునఁ బుడగల ధ్వని వినినబడెను మోహనరావు ధైర్యమూని యాబుడగల శబ్దమును బట్టి యెచటనుండి వచ్చు చున్నదో యచటికిఁ జూచి చూచెను. నదీగర్భమున నాతని కాళ్ళ కొకమెత్తనిపదార్థము తగిలెను. మోహనరా వానందముతో నావస్తువును చేతులతో స్పృశించెను, అది యొకమానవదేహ మని తెలిసి కొనఁగలిగినంత నాతఁడు పొందిన యానందమునకు మేరలేదు ఆమానవ దేహమును నీటపై కెత్తి మెల్లన తీరము చేర్చెను. ఆవ్యక్తి కాలు చేతులు చల్లగ నున్నవి ఆవ్యక్తిశరీరమున నుష్ణము పుట్టించుటెట్లాయని యాతఁ డాలోచించుచుండ నంతలో నానమీవమునందలి యొక చేనునా, రైతులు వేసుకొనిన మంట కానుపించెను.

మోహనరా వామానవశరీరమును మోసికొని యానిప్పుగల ప్రవేశము చేరెను. ఆవెలుగున నాతఁ డాశరీర మొకస్త్రీమూర్తియని గూడ గ్రహించి నిస్తులానందము నందెను, తనభుజముపై నున్న సేలం దుమా లాయువతికి చుట్టఁబెట్టి యానిప్పునెగ నామె శరీర మంతయు కాచుట కారంభించెను. కొంతవడి కామె కదలుట కారంభించెను. ఆమెకు తెలివి వచ్చెను, “అయ్యో! భగవంతుఁడా! నాహృదయమును కింకను శాంతి యొనగూర్చువా” యని పలికి యామె యూరకండెను.

మోహనరా వాపొలముకాపుకడ నున్నమంచినీటి నామె చే ద్రావించెను. ఆస్త్రీ పానీయమును గ్రోలి కనులు తెరచి, యెదుట

నున్న మోహనరావును గాంచి, “ఓయీ! నీ వెవ్వడవు? నాశాఖ్యము భంగము గలిగించి, శాశ్వతానంద సుధాయక మగునామరణప్రయత్నమునుండి దప్పించి, మరల నన్నీమఃఖమయప్రపంచమున కేలఁ గొని వచ్చితివి? అక్కటా! దైవమా! పనిత్రుపేమాను భవానందమునకు స్వతంత్రత లేకున్న నూనె-మరణించుటకు కూడ స్త్రీకి స్వాతంత్ర్యము లేదా” యనెను.

మోహనరా వామెనేతఱిద్వంద్వమును పరీక్షించెను. శ్యామల రావుతో నుబ్బారావుగారు చెప్పిన దక్షిణనేత్రమునందలి పుట్టుమచ్చ స్పష్టముగ గాన్పించుచుండెను. ఆపుట్టుమచ్చను దర్శించినత మోహన రావు సంకోషసాగరమున నోలలాడసాగెను.

“మల్లికా! ఆశ్మహత్య గావించుకొని నీయొక్కజీవమున కానందము గలిగించుకొన వలయునని తలంచితివిగాని-నీమరణ మెన్నిజీవుల హత మొనరించునో యెఱుంగజాలవైతివి? ఇన్నిజీవహత్యలకుఁ గారణముగ నున్ననీజీవితమునకు మరణానంతరమునకూడ శాంతి, యానందము చేకూరునని నమ్ముము. కాని రమ్మ నీకొఱకు కొనయాపిరితో శల్వా వశిష్టతై యున్ననీతలిదండ్రులకును, నీకొఱకు స్వగృహారామక్షేత్రాదులను, స్వబంధువులను, తుదకు తలిదండ్రులనుకూడ త్యజించి నిన్ను వెదకుటకై యహర్నిశాదు లోన్మంతమస్సహాయతనము లాచరించుచు, పరిపించుచున్న శ్యామలరావునకును యానందము చేకూర్చుము. వీరమల్లొసంగుబాధ లన్నియు నీపరమదయాస్వరూపుని యనుకాగభూయిష్టవచనంబుల నించుక శాంతింపఁ జేసుకొని తృప్తి నొందుచుండెడి దానవో యావెగోజీ కూడ యిచ్చటనే యున్నాడు నీవు గుఱువునుండి పాటివచ్చినదాది యాతఁడు నిద్రాహారము లెరుండు.

మోహనరావు పలుకు లమ్మలెప్పాయములై చెవులకు సోక
ముక్తిక యీనంది చుచుండియునంతలోనేలకొప్పుదయముననదిహము
దోప ననుమానభూయిష్టవదనముతో “అయ్యా! మీరెవ్వరు? నాకు
చాల ననుమానముగ నున్నది” అనెను.

మోహనరావు పగిల్చి కాశ్చర్య మందెను. కష్టకాలమున
నెదుటఁ గనబడెడి ప్రతిపదార్థమును శత్రువుగనే దోచును. దుఃఖ
పూరితయై యున్న మల్లిక మోహనరావు ననుమానించుటలో తప్పు
లేదు. మోహనరావు మాటలతో నామె కానందము, నమ్మకము
గలిగింపఁ జాలఁడని యాతఁడు గ్రహించెను. తనప్రక్కనున్న కాపు
శానివైపు దిరిగి “ఓయీ! న న్నెరుంగుదువా?” యనెను.

ఆకాపువాఁడు బాగుగ వరీక్షించి చూచి, “బాబూ! మీరా!
ఎప్పుడు వచ్చారు? శ్యామలరావు బాబుగారెక్కడున్నారు. పాపము.
తండ్రి కొంపలోనుంచిలేవగొట్టాడు” అనెను.

“అసంగతు లనియ్యి తరువాత చెప్పెదనుగాని నీవూరిలోని కేగి
సరవయ్య హాటలులో వెంకోజీ యనువృద్ధుఁడున్నాడు. అతనిని నేను
రమ్మంతి నని చెప్పి యిచ్చటకు ఎసికొని రావయ్యలను.”

“చి త్తం బాబు!”

ఎవరు రమ్మన్నారని చెప్పెదవు”

‘సరిసరి యెరగనా? విశ్వనాథరావుగారి రెండోకొడుకు మోహ
రావుగారు రమ్మనానని చెప్పుతా’

కాపు వెడలిపోయెను. వారిరువురకుఁ జరిగిన సంభాషణము

కొసంగెను.

మరునాడుదయమున నే వాగును వ్యగును బాచిపై రాజమం
డి చేరిరి. వారికొక కెమరుచూచుచున్న శ్యామలరావును కలిసికొని
యటనుండి బయలుదేరి యొకగుర్రపుబండిపై మోహనరావుగారి
కృపామన కరిగిరి.

• నీరదాసుబ్బారావుగార్లు చిరకాలముకి వట చుగ నాల్గు
వస్సము నయనున దమ్ము నడిచనిన దోకపుట్టికి మల్లక—కాదు
కాదు. వాటి గాదా! ఆమ మన కళాక్రమముల మాత్రమే
మల్లిక—సత్యవతిని గాంచి యానందభాషముల గాల్పుచు, నామెను
రక్షించి తెచ్చిన శ్యామల మోహనరావులను వెంటనే నేనొళ్ళ
సూతింప నాగిరి.

మల్లికకు గూడ నమ్మక ముదయించెను. తిన్న వృత్త్యము వినునుండి దప్పి చిన యాతడు చినమనోహరుని నాదకుఁడని యోమ భవించెను.

పదిని మువములలో కాపువాడు వెంటజో నలు వ్రక్కడ మయ్యెను. వెంటజో మల్లిక లిరువురొకరి రోగులు గొలించుచున్నది. 'న లికా' ఎన్నాళ్ళకు కానుమిచ్చి వి యానాడునులు పల్లయుగ ములవలె తోచెనుమా'

“తాతా! ఇనకములు నీ క్షిప్తముని తలుచుచున్నాను.”

మోహనరావు వారి నెరుపును నెం దెప్పుకొని నులుచుచు చేరెను. బజారునుండి యొక పిల్లనగుల నీ పిల్ల నీ తెచ్చి మల్లిక

ఉ ప స ం హా ర ము.

—:0:—

‘కుమారి! ఎన్నిదిశములకు మాపుణ్యము ఫలించినది! నిన్నుఁ గాంతుమని కలనై నఁ దలంపలేదు.’

‘అమ్మా! ఇదంతయు శ్యామలరావుగారి నిస్తులానురాగ మహిమ. నాజీవనమహర్ణవంబున నాశ్యామలరా ననునావ యొక్కటి యాధారము గనఁబడకున్న నీసంకే వీరమ ల్లానంగుచున్న విపత్తరంగ ముల మధ్యఁబడి ప్రాణముల గోల్పోయి యుండును సుమా! ఆయన నాకొఱకు గృహరాముడేతా’దులను, తల్లిదండ్రులను గూడ విడువ వలసివచ్చెను. అయినను ఆమహత్ముని కరుణావేశము నాయందు ప్రసరించుటచేతనే యంతకాలము మనియుంటిని.’

“అమ్మాయి! వెంకోజీ యెవ్వరు?”

“ఆతఁడుకూడ వీరమల్లు గుంపులోనివాడే. అయినను వీరమల్లు యెంతటి పాపాణపూదయుఁడో వెంకోజీ యంతదయాస్వరూపుఁడు, అనుదినమును రాకష్టసుఖముల సరయుచు, నాకుం గావలసిన వెల్ల సమ కూర్చుచు, న న్నానందింపఁ జేసినమహానుభావుఁడు, ఆతఁడే శ్యామల రావుగారితో నాకుఁ బరిచయము గలిగించెను.”

‘సరికాని శ్యామలరావుగారి స్థితి యెట్టిది?’

“ఎందుకొఱకు?”

“ఏమియు లేదు.”

“అయనజనుకుడు పోలవరము సమీపముననున్న యొకజమీ
కధికారి, లక్షాధికారి, ప్రస్తుతము శ్యామలరావుగారుమాత్రము పీఠి
యమైన సమస్తయైశ్వర్యములను త్యజించి యచట కరుడెంచిరి.”

“ఎందుచేత వదలివేసిరి?

“ ఏమో! ఆనివరములు నాకు దెలియవు. వెంకోజ్
నడుగుము.”

మల్లిక—కాదు కాదు—సత్యవతి శ్యామలరావు గృహము
వీడుటకుఁ గలకారణము తనయెడ నాతనికిం గలనిష్టలానురాగినని
బాగుగ నెరింగియుండి యావిషయ మామె స్వయముగ నెరింగింపఁ
జాలకపోయెను. వెంకోజ్ సత్యవతిశ్యామలరావుల ప్రణయప్రవాహ
మునుఁ బూర్తిగ నెరిగినవాఁ డగుట వారిదాంపత్యము స్వల్పలయిన
బాసగించు నని విశ్వసించి యుండెను.

“వెంకోజ్ డాక్టరుగారివద్దకుఁ బోలేదా?”

“లేదు. క్రింద నావడిగో నున్నాడు. 'అని పలికి సత్యవతి లేచి
వడివడిగ మెట్లు దిగి క్రిందకు నచ్చెను. నావడిగో వెంకోజ్ యొక్కడే
కూర్చుండి కునికిపాట్లు పడుచుండెను. సత్యవతి పిలచిన 'తాతా' యను
పిలు పాతనికి తెలివి గలిగించింది.

“మ—సత్యవతి! ఎందుకు?”

“సర్దుకొన నక్కరలేదు లే. నే నితరుల కెట్లయినను నీకును
శ్యామలరావుగారికి మల్లికనే నన్ను మీ పిరువురునుఁగూడ మల్లిక యని
సంబోధించుటయే యానందము.”

వెంకోజ్ యూరక యామె నైపు చూచుచు డెను. సత్యవతి చిరునగవుతో నాతని సమీపించి ప్రక్కనే కూర్చుండి యాతనికురులు నిమగ్నము, ,తాతా! ఇప్పుడు నాభావిడివితసాఖ్యమంతయు నీచేతులతో బడినది.” అనెను.

“అ దెబ్బ?”

“నీ న్నెట్టులైన నాతలిదండ్రిలకు చెప్పి మావివాహము—”

“ఇంతియే గదా.”

“చూయమ్మ నిన్ను పి చుచున్నది. ఇప్పు డీవిషయమే ప్రసంగించు ననుకొందును.”

“ఎక్కడ న్నారు?”

“మేడమిద?”

“నీ విచ్చటనే యుండుము, నే నన్నియఁ జిక్కుఁజేసినచెప్పదను.” అని పలికి వెంకోజ్ మేడమిద కరిగి నీరదకు నమస్కరించెను.

“వెంకోజ్ నీవు నాకుమాత్రై నన్నివిధంబుల నాదరించినవాడవగుట మాకు ముఖ్యుడవు. నిన్న గొన్ని ప్రశ్న లడుగ బిలచితిని. ఆబల్లపై కూర్చుండుము.”

‘అమ్మా! వలదు. నేను మిముఁబాలు యైశ్వర్యవంతులతో సమానముగ నూరుచుండుట కర్హుడఁగాను క్రింద కూర్చుండెద.

వెంకోజ్ కూరుచుండెను.

‘శ్యామలరావుగారిని వారితండ్రి యింటినుండి యేల వెడల గొట్టెను?’

అమ్మా! మీకడ దావరిక మేల? మల్లిక — మీకుమార్తె గుత్తపుస్వారీలో పనిచేసేవారు. ఆమె వీరమ్మ యధీన స్టేషన్లో నాకు దెలియదు. వీరమ్మ మాత్రము మల్లిక నెలయు గారాబు బునఁ బెంచెను. మల్లిక కూచనోడవము నంతవేమల్లికావీరమ్మల మధ్య నభిప్రాయభేదములు గలిగినవి. వీరమ్మ మల్లికను ప్రేమించి యామెచే నిరసించబడియెను. క్రమమున నామె శ్యామలరావును ప్రేమించు తెలింగెను. మల్లిక శ్యామలరావును ప్రేమించుటకు గలిగిన యవకాశముగూడ దెల్పెదను వినుము. ఒకనాడు వీరమ్మ విశ్వనాథ రావుగారి యింటిముందు ఆట యేర్పఱచెను. అప్పుడు నర్త్యనతి యశ్వ రోహిణియై తనయనమాననై పుణ్యమువలనఁ బ్రేక్షకుల నానందింపఁ జేసినది. ఇది ఇప్పటి కొకన. నర్తకిరము క్రిందటి మాట. అప్పుడు శ్యామలరావుగారు మీకుమార్తె సౌందర్యమున శార్వర్య నుండి మరునాడు నన్నామెవృత్తాంత మడిగెను. ఆతని యభిప్రాయమును గ్రహించి నిర్భాగ్యురాలగు మల్లిక యట్టియుదారగుణోత్తరుని వాప్తుఁ బడసిన సుఖంపఁగలదని భావించి యామె దీనచాత్ర మంతయుఁ దెలిపి యామెను రక్షింపుమని ప్రార్థించిరి. ఆతఁడును మల్లిక తనబహిః ప్రాణమనియు, మల్లికసౌఖ్యమునకు తాను ప్రాణత్యాగమైన నొనరింతు ననియు ప్రతిజ్ఞ గావించెను. నాఁడుమొదలు నెలదినములవర కనుదిన మును శ్యామలరావు మాపాకకడ కరుదొనుచుండెను. అమ్మా! అప్పటి మల్లికా, శ్యామలరావుల యన్యోన్యానురాగము, వారినర్మోక్తులు నా కమితానందము గూర్చినవి. తరువాతి మల్లిక శ్యామలరావును ప్రేమించు తెట్ల గ్రహించి వీరమ్మల్లాయూరు వదలి ద్వారపూడి పరమాశ్రమమునకుఁ బోయెను.”

“మేము వెడలిపోయిన పిదప విశ్వనాథరావుగారు, తనకుమారుఁ డొకదొమ్మరిపిల్లను పెండ్లాడ నున్నాడని విని కోపంబున నాతని నింట నుండి వెడలఁగొట్టెను. శ్యామలరావుకూడ యిటువీడుటకై న సంగీక రించెను. మల్లికయందు లగ్నమైన తనయనురాగమును మరలించుకొన సాహసింపలేదు. ఇప్పటికిని వారియనురాగ మభివృద్ధి గాంచుచు కే యున్నది.”

ఇంతలో సుబ్బారావుగారుకూడ చుట్టకువెంచిరి.

నీర—వెంకో! ఇప్పుడు విశ్వనాథరావుగారు వానసంబంధ మున కంగీకరించునా?

వెంకో—నిరభ్యంతరముగ.

సుబ్బా—విశ్వనాథరావుగా రెవరు?

వెంకో—శ్యామలరావుగారి తండ్రి—మల్లిక మామగారు.

సుబ్బా—సత్యవతి కిష్ట మేనా?

వెంకో—ఆమాయే స్వయముగ నీసంబంధము స్థిరపఱచుకొని నది. మీరు విశ్వనాథరావుగారి కొక శుభలేఖ వ్రాసి పంపుడు.

సుబ్బారావు వల్లె యని శుభ లేఖ నంపెను.

సుశీలా మాధవరావు లాశుభసత్యము చూచి, కుమారుఁడు మల్లికపై విరిక్తి బూని సత్యవతిని పెండ్లాడ సంకల్పించినందులకు సంతోషించిరి. కాని, సత్యవతియే మల్లికయని సాపము వారి కెల్ల తెలియును?

ముహూర్తదినమున కందరు బంధుగులును వచ్చిరి. శ్యామల రావున కన్నివిషయముల మోహనరా వొక్కడే సహాయభూతుఁడుగ నుండెను. తెల్లవారినచో వివాహ మనగానే సుశీలా విశ్వనాథరావులు రాజమహేంద్రవరము వచ్చి శ్యామలరావుగృహమున కరిగిరి. శ్యామల

మోహనరావు లిరువురును తలిదండ్రులకు నమస్కరించి, “తల్లిదండ్రులారా! ధన్యులము.” అనిరి. వారును మహానందమున నాలింగన మొనరించుకొని యానందించిరి.

మాధవురావుగారి రాకవిని సుబ్బారావుగారు కాదుపై బయలుదేరి శ్యామలరావు గృహమున కరుదొచ్చెను. మాధవరావుగారు సుబ్బారావుగారి కన్నుడును గాంచి యుండని కారణమున మోహనరావు తెలియజేయవలయునని నిర్ణయించుకొని తొలిసారికి సేకపోయిరి. అందఱును కలసి శాశ్వతమైతిగమున కరిగి నరండాలోని కుక్కలపై కూర్చుండి యిల్లు సభాసభల నారంభించిరి.

సుబ్బా—మాధవరావుగారూ! మాకోరిక నిరాకరింపకండ మా యిల్లు మీదేర్చిన దులకు సంతోషము.

మాధ—అతయు భగవత్సంతతియు.

సుబ్బా—మేము చాలధన్యులము. రాజమహేంద్రవరమున సమితివిభాగిగాంచి మిక్కిలి గౌరవవర్తిముల నొచ్చించిన శ్యామలరావు నాకుమాత్రమేగు సత్యవతిని వివాహమాడ కంగీకరించినందులకు ధన్యుడనైతిని.

మాధ—మరియొక నిమిషము. మాశ్యామలరావు మీకుమాత్రమే వివాహమాడుట కంగీకరించుట చాలశోచనీయము.

మోహ—అంజీ! ఏమట్లు కలుగుచుండిరి?

మాధ—ఎరుగదా? శ్యామలరావు మల్లికాయను దొమ్మరి ప్లిను ప్రేమించుట—తత్ఫలితము సనుష్టశ్యామలను గోల్పోయి యింటనుండి వెడలగొట్టబడియు వానిపట్లు విడువలేదుగదా?

మోహ—ఇప్పుడుమాత్రము వదలెదా? నిశ్చలప్రేమ కెన్నడు సంతరాయము కలుగదుగదా!

మాధవరావు తెల్లబోయెను. ఆతని నివ్వెరపాటు గాంచి సుబ్బా శావుకూడ భీతాత్ముడై డయ్యెను. మల్లికయే సత్యవతియని యెరింగి నచో మాధవరావు వారితో సంబంధమును నిరాకరించునేమో యని సందేహించసాగెను. ఆతఁ డాలోచనా నిష్ఠుఁడయ్యెను. అంతలో మరల మనసు కుదురువఱచుకొనెను. శ్యామలరావు మల్లికను ప్రేమించుటచేతనే యింటనుండి వెడలగొట్టఁబడియెనుగదా. అట్లయ్యెను ఆతడు మల్లిక—హీనకులజగా నున్నప్పుడే—నామెకొఱ కట్టి యిక్కట్లు బడసినప్పుడు, మల్లికయే సత్యవతి యనియు, నందుననొక భాగ్యసంపన్నుని కుమార్తెయనియు దెలసినప్పుడు శ్యామలరావునామెను పిత్రాజ్ఞపాలనకై సత్యవతిని నిరసించునా? కల్ల. శ్యామలరావు యిప్పుడడినప్పుడు మాధవరావుతో నాతని కేమిపనియున్నది? మోహనరావేమో పలుకనుంకించుటచే సుబ్బారావుగా రూక యేమిజరుగునో యని చూచుచు నూరకుండెను.

మోహ—తండ్రీ! మన్నింతురుగాక! సత్యవతి చరిత్ర చాల గలదు. మల్లికయే సత్యవతి. ఆమె యిప్పుడు దొడ్డురిపిల్ల గాదు.

మాధ—చిత్రముగా నున్నది. బావగారూ! మీకుమార్తె యీ దొడ్డురినాశ్శవద్ద కేల పోయినది?

సుబ్బా—చెప్పెదను వినుఁడు. సత్యవతి నాకుమార్తె లేకలేక యామె నాగర్భమునఁ బుట్టి మాదంపతుల యనురాగలత కాశ్రయమై పెరిగినది. కాని. మాయానంద మచిరకాలములోనే యంతరించినది. ఆవద మంతరించుటయేగాక మమ్ము దుర్యోగ పుహదుఃఖము చుట్టు ముట్టినది.

మాద—ఏమయినది?

సుబ్బా—చెప్పెద నాలింపుఁడు. సత్యవతిని మేము నాలుగు వర్సలములుమాత్రమే పెంచితిమి. ఒకనాటిరాత్రి సత్యవతి నుయ్యా

లలో బరుండబెట్టి మేమాల్పొట్టి కొనవంకల మంచముపై బడుంటిమి. రాత్రి వొగంటలవఱకును యేదో లోకాభిరామాచారమును ముచ్చటించుకొనుచు పిదప బడుంటిమి. మాకు గాఢనిద్ర వట్టినది. తెల్లవారి చూచుసరికి సత్యనతి తొట్టెలో లేదు.

మాధ—ఏమయితి?

సుబ్బా—ఎవరో చెప్పారనిచి.

మాధ—ఇంట నెవ్వరును లేనట్లులేకా?

సుబ్బా—ఉన్నారు. అందరూను పట్టిమిమీకు ఉండిరి.

బంధింపబడిన తలుపులు బంసంక బడిపోయియున్నవి.

మాధ—అయితే ఇంకాట్లు లోనబ్రవేశించిరి?

సుబ్బా—నాలోకం లో తొలుత నేమియు జోధకడినదికాదు. కాని, నేను మేడపైకికి దిగిచి చూచుసరికిమాత్ర మొక పిడుకం ప్రకాశ మెడన్లు భమునుండి కిక్కిరింపడముండెను.

ఇంతలో నెవ్వరో శ్యామలరావుగారి కొడుకువచ్చి ద్వారమునక వేచియున్నారని భటుడువచ్చి తెలిపెను. సత్యనతి పూర్వచరిత్ర మాల్కిపవలయనని కుతూహలము శ్యామలరావు హృదయమున వేదాచుచున్నను యాతడు పోకతప్పినది కాదు. శ్యామలరావు కిక్కిరింప జోయి మరల నచిరకాలములో పైకివచ్చి 'గాయనగాహా! అత్యవసరముగ నొకరోగిని చూడవలసి యున్నది. ఇప్పుడే లికిగి వచ్చెదను.' అని పలికి ప్రత్యుత్తరము కొఱకుగూడ నిరీక్షింపకుండ శ్యామలరావు వెడలిపోయెను. మరల సుబ్బారావుగారిట్లు పరిసంగించి రంభించిరి.

సుబ్బా—అట్లాగే గాంచింతనే చోరు లాకాటికడను మున లోనక బ్రవేశించి సత్యనతి నెత్తికొని పోయియుండురని తలంచితిని.

మాధ—ధన ధాన్యాదుల వదలి పసిపిల్లల దొంగిలించుట యేల?

మోహ—అవును, అక్కడక్కడ కామాంధులై చోరులు యువతుల నెత్తికొని పోవుట కలదుగాని, పసిపాపల తస్కరించుట యెన్నడును చూచియుండలేదు.

సుబ్బా—నేనును నిదియే సందేహించితిని. కాని, మాసత్యవతి చెప్పినసంగతులను బట్టిచూడగా నా దుర్మార్గుడు పసిశనంబుననే మనోహరాకారముననొప్పుచున్న యాబిడ్డ పెద్దదయినచో జగన్మోహిని యగుననియు, నప్పుడామెను పరిణయంబై సుఖంపవచ్చుననియు తలంచి యట్లు గావించెను.

మోహ—పాపము! సుఖ మలవడ లేదుగాని—సత్యవతిని పెంచి పెద్దజేసి విద్యాబుద్ధులఁ గరవుటకు పడిన శ్రమ మాత్రము మిగిలి పోయినది.

మాధ—వీరమల్లు మీకుమార్తెను గాంచుట యెట్లు సంభవించినది.

సుబ్బా—సత్యవతి తస్కరింపబడుటకు రెండు దినములకుఁ బూర్వము మావీధియం దా వీరమల్లు ఆట ప్రారంభించెను. నేను సత్యవతి నొడిలో కూర్చుండఁజెట్టుకొని వీధియరుగుమీద పడకకుర్చీలో కూర్చుండి యుంటిని. వీరమల్లు ఆటనమయమున గూడ సత్యవతివైపు చూచుచునే యుండెను. కాని, ఆటను చూచుటయందు కుతూహలముతో నున్నందున నేనాతని చర్యను గనిపెట్టఁజాలక పోయితిని. నేనాతనికి బహుమాన మొసంగునమయమునగూడ నాతనిదృష్టి సత్యవతి మీదనే యుండెను. అప్పుడు చూచిన చూపులే యాతని నీఘోర మొనరింపఁ జేసినది.

మాధ—అహా! కాలముహిమ. పూర్వము చోరత్వ మన నేమో యెరుంగని మనుజులు క్రమముగ చోరత్వము అనగా ధనమును, మరి కొంత కాలమునకు మనుజులను కూడ తస్కరించుట నేర్చుకొనిరి.

మోహ—తండి! కాలవృత్తి ముట్లున్నది. ఏమిచేయ గలము?

సుబ్బా—బావగారూ! జగిసవిషయ మది. ఆతీరున నాదిన మున సత్యవతిని తస్కరులైతుకొనిపోయిన మరుదినమున నాన్నేహితుల ప్రోత్సాహమునఁ బోలీసు నానికి వెలియవఱచితిని. వారు నాల్గుమాన ముల వరకును చాచిశ్రేష్ఠగా పనిచేసిరి. పిదప నేకారణముచేతనో గాని పారంత శిక్షగా పనిచేసెట్లు లేదు. నిజముగ వారుపనికూడ చేయలేదు. అప్పటికి సుమారు నాలు గైదువేలరూ యములు వ్యయపఱచితిని. నాకుకూడ విరక్తి జనించెను. కుమార్తె కొఱకు విచారించుచు నిష్ఠు హృదో నూరకుండవలసిన వాడ నైతిని.

మాధ—మీరు మల్లినను జూచి సత్యవతియని గ్రహించితిరి.

సుబ్బా—నాకుమార్తె తస్కరింపబడుటకు వారమునకు ముందు నేనును, నాభ్రాతృయు, పుత్రికతోకూడ ఫోటో, తీయించు కొంటిమి. మాయింట సస్పెన్షన్ గలుగుటయు, శ్యామలరావు వైద్య మొనర్చుటయు సంభవించెను. సత్యవతి పెద్దదై నను ముఖికళలయందు మాత్రము మార్పు జనింపలేదు. శ్యామలరావు ఫోటోయందలి సత్య వతినిగాంచి యామె వృత్తాంత మడిగి తెలిసికొనెను.

మోహ—అప్పుడే శ్యామలరావు వలన నావార్త నాలించి నేను బయలుదేరి మల్లికను గాంచవలయునని యత్నించి విఫల మనోరథుడ నైతిని. తుదకు పోలవరము వచ్చి యాత్మహత్య గావించ యత్నించుచున్న మల్లికను రక్షించి సుబ్బారావుగారి గృహమున చేర్చ గలిగితిని.

—బావగారూ! మలిక చరిత్రను చాల పనిత్రవైనది.

నిన్నుదాగిత నామ నిశ్చలప్రేమ తెలిసికొనజాలక కొలది దినములకు బూర్వమేయమే పోలవరము నాయంటి కరుదెంచినప్పు డామెను తిట్టితిని. దుర్భర నిందా లాపముల నొప్పించితిని. నానిష్ఠరాజాపములే పాపమాసాధ్య నాత్మహత్యకు బాల్పడ జేసినవి గాబోలును,

సుబ్బా—అదేమిమాట! మీమాటలకేమి. దానిదుఃదృష్టమట్లు గావింపజేసినది.

మాధ—ఏది యెటులున్నను మల్లిక యదృష్టవంతురాలు. ఆమె ప్రేమ నిష్కళంకమైనది. అట్టి మహాసాధ్య లోకమున నెందును గాంచియుండలేదు. నేనొనర్చిన నిందాలాపములకు భవత్పుత్రి నిక్షమార్పణ పార్థివవలయును.

సుబ్బా—ఎ శమాట! మీరీహహమును జయప్రదముగ నెరవేర్చుటయే మాకందర కాండము.

వారిట్లు మాటలాడుచుండగానే శ్యామలరావు తిరిగి వచ్చెను. అప్పటికి కాలాతీత మగుటచే సుబ్బారావుకూడ మాధవరావాదులకడ సెలవుగై కొని వెడలిపోయెను.

ముహూర్తము సరిగపించెను. సుబ్బారావు గృహమును, శ్యామలరావు గృహమునుగూడ బాగుగ నలంకరింపఁ బడియెను. శ్యామలరావున కన్నివిధముల మోహనరాజే చేదోడువాదోడుగానుండి యావివాహ కార్యమంతయును జయప్రదముగ కొనసాగించెను.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

“మల్లికా! నిన్నిప్పు డేమని పిలువవలయును?”

మల్లిక మాటలాడలేదు. నునసిగ్గుచే నామె తలవంచుకొని యుద్యానవనమునందుగలతిన్నెపై గూర్చుండి యుండెను.”

‘మల్లికా,యని పిలుతునా?

‘మీయిష్టము.’

‘అట్లుకాదు. నీవెటుల పిలుపుమన్న నట్లు పిలుతును.

‘దానీయని పిలుపుడు,’

‘మల్లికా! అట్లుగాదు. నీవు నాపాలిటి భాగ్యదేవతవు. నాబహిః
ప్రాణమవు. ఏదీ ఒక్క మందహాసము.

అప్రయత్నముగ మల్లిక పెదవులపై లేసగవు తాండవించెను.
శ్యామలరావు చటాలున బోయి యామెను గొగిలించుకొనియెను.
అనూతన దంపతు లాలింగనానంద రసముల నోలలాడుచు నల్లంత
కాలముండిరో తెలిసికొని జాలినపోయిరి. నిశ్చలముగాగ బద్ధులకు
కాలము తెలియదుగదా! ఇంతలో సాయంకాల మగుటచే వారిరువు
రును గృహభ్యంతరమున కరిగిరి.

మల్లికాశ్యామలరావు లానందమున నోలలాడుచుండిరి. శ్యామల
రా వామెను మల్లిక యనియే గాని సత్సవ్యయని యెన్నడును
పిలచి యెరుంగఁడు.

వివాహానంతరముకూడ శ్యామలరావు పోలవరము వెళ్ళలేదు.
తనతల్లిదండ్రులనుకూడ రాజమండ్రిలోనే యుండఁగోరి వారందరును
శుభముగ నటనే నసించుచుండిరి

అహా! నిశ్చలప్రేమ సహత్వ మతీతము గదా.

సంపూర్ణము.

అగ్రము

భ యం క ర థ నా శా పి శా చ ము.

గ్రంథకర్త:— ఆచంట సత్యవతిదేవిగారు.

ఆంధ్రదేశమున సంఘసంస్కారము లతి బాహుళ్యముగ నానాటికి మారుచున్నవి. అట్టి తరుణమునలన సర్వజనగ్రాహ్యమగు భాషలో సాంఘిక నవలలను బ్రచురించుట త్యావశ్యకమేయని లోకము గ్రహించకమానరు. అందు మానవుడొక పరమాణువు. అట్టి వానికి భగవంతుడు ధర్మార్థకామ మోక్షంబులనియెడి నాలుగు పురుషార్థము ను సృజించినాడు. అందీ కలికాలంబున అర్థకామములందు తృప్తిలేని వారరుదు. అందర్ధాజ్ఞనకయి వేనవేలు దుష్కృత్యము లొనర్తురు. అందువలననే ధనమూల మిదం జగత్ అని పెద్దలు నుచివియున్నారు. ఈ మా ప్రస్తుత నవలాకాజమున సట్టి కథానకమే తెనుగునాడును పురస్కరించుకొని యాబాలగోపాల మర్చించునటుల నొక ఆంధ్ర కవయిత్రిచే వ్రాయబడినది.

ఈనవలయందు ధనాపిశాశాచి వీడితుడగు పాపారాయణునిచ్చిన మిత్రద్రోహము మొదలు గురుండగములు చదువననినదేశాని వ్రాచుననివికాదు. పాపారాయని నోడినర్తుడుగు సత్యవంతుని సత్యసంధత, అతని భార్యసుశీల నడవడి, పాపారాయడు తనసమ్మినబంటుగు అప్పన్నచే సత్యవంతుని సముద్రమున దోయించుట సత్యవంతుడు పునర్జీవితుడగుట, ఆసంగతి తెలియక సుశీల సహగమమునకు సిద్ధమగుచుండ సత్యవంతుడు హఠాత్తుగాచ్చుట, సాధుసంపర్చణ, పాపమునకు దగిన ప్రాయశ్చిత్తము, హైహయమాధవుల ప్రేమిత్యము, మొదలగుననేక సంఘ దురాచార నిర్మూలనములును, ప్రణయపూరితములును, నీతిబోధకములునగు నిషయంబు నిమిడి చక్కవర్ణన పాలిటి బంగారు వేటికయనదగి యలరాచున్నది భాలబాలికలును, యుతీయువకులును, ఛాత్రులును, కౌమారులును తప్పక చదువదగినది. వేయేల! నేటి సాంఘిక నవలలకు నాయకమణి. చదివినతర్వాత పైయశకులను నీవే గ్రహించి యిట్టి నవల నికొక దాని నెప్పుడు బ్రచురింతుని ప్రాయుదవు. నేడే యొక ప్రతినికొనుము. వెల రు. 1—0—0

ఆ ఫీ సు లో హ త్య .

[గంధకర్త:— జే. వి. రాధాక్రిష్ణన్ గారు.

అంధ్రదేశములో నవలాయుగ మారంభమై సుతూ రేబదివత్సరములు కావచ్చునుగదా! లక్షలాది నవలారాజములు వెలువడినవి. వెలువడుచున్నవి. ఒకప్పుడు బంగాలీభాషలోనుండి తర్జుమా చేయబడిన నవలలకు గొప్ప ప్రఖ్యాతి యుండేది. ఈనాడవి సాంఘిక, అపరాధపరిశోధక నవలా వర్గమునకు తీసి కట్టయినవి. అందు డిల్లీ వ్రనవలల కాదరా భిమానము లాంధ్రదేశమున విస్తృతమృని యాంధ్రులెరిగినదే. డిల్లీ వ్ర అత్యంతనే యింగ్లీషుభాషా తర్జుమయైన నవలారాజంబునకే విలువ యధికముగానున్నది. అట్టినవలలలో మా యీ „ఆఫీసులోహత్య“ అతిదారుణ భీకర గాఢతర ప్రకృపనా ఘట్టములతో నలరారున. దొక్కటి. ఇందు ఆరులక్షల రూపాయలు విలువగల వజ్రభరణములు ముస్వరు మద్రాసీ దొంగలతి నిపుణతతో నసాధ్యస్థలమునుండి హరించుట - అముగ్వీలోనే యొకడు తక్కిన వారి కండ్లలో దుమ్ముకొట్టి హరింప నొచుట అనుమానింపబడి యైదేడ్లు శిక్షాపబడుట నగోద్రీ నాథుడను ప్రసిద్ధ పత్తేదా రా కేసులో పనిచేసి తనపరిశోధనావిద్యా ప్రావీణ్యత చూపునపుడంత సంతోషమున ఆనాడబాచ్చుములుకారును. ఒకప్పుడనాత్మగా గూడె పగిలిపోవు నానతి విఘాతములు తట్టును. వేరొకప్పుడు పత్తేదారు యక్షరాక్షస గంధర్వాది దేవజాతులలోనొక్కడ యనిపించును. ఇంక దొంగలు ప్రతిక్షాము పోలీసువారిని చేయు మోసగింపులు, పత్తేదారులను పెట్టుబాధలు ప్రత్యక్షముగా గానుపించిన తావుననే యరక్షణమై, యంతర్ధానమై వేరొకరూపమున వేరొకచో వేరొక పనిలో మునిగియుండుట చదివితినా ఒకలు జలదరించును. ఆనగలమూట దొరకినది. ఎల్లెక్కడ దొరకినదో నీకు తెలిసికొనవలెననే కుతూహలముంటే వేగిరంగా ఒక ప్రతికి ఆర్గరుచేయు,

వెల రు. 1—0—0.

కర్రా అచ్చయ్య అండ్ సన్స్, ఈస్ట్ వుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

కొ. ర. హ రాణి .

గ్రంథకర్త:— కె. యస్. మూర్తిగారు.

నవలాయుగంబున నన్నివిధంబులయిన నవలారాజములలో అధిక
రాధ కరిశోధకనవలలకే యాదరణ మొదని మీరేసాక్షులు. ఈనవలా
రాజ ముగ్గుర కథాబోధానకము. ఇందు వారణాసీ నగరమున ప్రధాన
మంత్రి రాజదోహియై, కామియై - రాకుమారిని. రాజ్యంబును నాసిం
చి, అగ్నిసాక్షిగ బెండ్లాడిన భార్యను విడనాడి వేశ్యలంపట్టుడై, తుద
కామిని గూడ నిరసించి, హింసించి, రాజును రహస్యముగా బంధించెను.
మంత్రికి పుత్రుండును, అద్భుత బలపరాక్రమాపేతుండు నగు రమేశ
దత్తుడు-మంత్రికి పుత్రుడని తెలియకుండగనే రాజదోహియై, రాజభక్తి
పరుడై యుద్యోగమును వీడి, కొరడారాణి యను పేరున రాజదోహు
ల నాశనము చేయసమకట్టిన పత్తేదారిని-గోగూడి, మంత్రియే రాజద్రో
హియని తెలిసికొని ప్రత్యక్షముగ నాతని నెదిరించి, తనపై వలపుగొన్న
రాకుమారికి చివరవఱకు తన ప్రేమను దెలుపక, నామె ననుక్షణము
రక్షింపుచు, తుదకు మంత్రిని ఖండించి, రాజును రాజ్యమునజేర్చి, రాకు
మారిని పెండ్లాడెను. తండ్రి హంతకుడు- కొడుకు రాజభక్తి తత్పరుడు-
భార్య పత్తేదారిని - ఇందలి విషయంబులను చదివి యెదుంగవలయునె
గాని వ్రాయ నలవికాదు.

వెల రూ. 1—0—0.

కావలసినచో:—

కర్తా అచ్చయ్య అందు నన్న,

ఈ శ్వ ర బు క డి హా,

రా జ మ ం డ్రీ.

పైటిను పేజీ చూడ్రుకు ఇంటిరియర్ ప్రెస్ నందు ముద్రింపబడియె, రాజమండ్రి.

